

33387, II, C, c,

Prst božji

ali —

izgledi božjih kazni, oziroma slučaji,
ki niso slučaji.

II. zvezek.

Resnične dogodbe iz najnovejšega časa.

(Iz nemškega „Dreihundert Strafgerichte Gottes“.)

Spisal dr. Joe. Ant. Keller,
župnik v Gottenheimu.

Z dovoljenjem pisateljevim poslovenil J. B.

V LJUBLJANI. 1887.

Založil in prodaja bukvar Jan. Giontini.

Prst božji

ali

izgledi božjih kazni, oziroma slučaji,
ki niso slučaji.

II. zvezek.

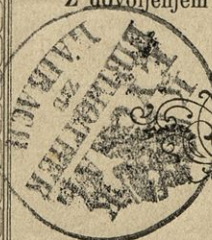
Resnične dogodbe iz najnovejšega časa.

(Iz nemškega „*Dreihundert Strafgerichte Gottes*“.)

Spisal dr. Jos. Ant. Keller,

župnik v Gottenheimu.

Z dovoljenjem pisateljevih poslovenil J. B.

V LJUBLJANI 1887.

Založil in prodaja bukvar Janez Giontini.

1N-03000 7680

I. Predpustne brezbožnosti.

1. Umetnikom se zméde.

Monakovo je mesto na Bavarskem, kjer živi posebno veliko mladih umetnikov. Le-tim ljudem je prišlo na misel, da bi napravili dné 18. februvarja 18 . . . , ko je bil ravno petek, veliko maškerado umetnikov. Predmet ji je bil popotovanje okoli sveta. Frivolni duh, ki v umetniških krogih navadno prevladuje, imel je tudi tukaj prvo besedo in se zarad tega pač ni bilo čuditi, če so se tudi verske reči smešile in če so še celó skušali veličanstvo smrti!

Maškerada je bila sestavljena iz vseh stanov. Nekteri so bili še celó tako drzni, da so sramotili redovniško obleko očetov frančiškanov in kapucinov s tem, ker so jo sploh rabili na maškeradi. Mesto rožnih vencev visele so jim klobase ob kutah. Nadjamo se, da se gospodom umetnikom niti sanjalo ni, kako hudo da so se s tem pregrešili in kako ojstra da bode kazen že v ne-

kolikih urah. Sicer je bila pa med maskami le katoliška duhovska obleka zastopana; mask v protestanški pastorski obleki ali v oni židovskih rabincev nisi nikjer videl. Sploh je današnji svet že tak, da ga samo tisto v oči bôde, kar je katoliško! Na maškeradi se je razdeljeval tudi „časnik“, kjer so se brale razne novice in naznanila. Med drugimi je bilo eno, ki je pozornost vseh na-se obračalo, ne da bi bil kedo le količkaj pomislil, da se bo tako kmalo vresničilo. Glasilo se je: „Za bližajoče se praznike! Jako primerno darilo! Opozorjamo Vas na našo jako bogato zalogo raznih krst (mrtvaških trug) — od najnavadnejše pa do najbolj bogate, kakor se ktera komu prilega. Za zakonske, ki h krati umrjeta, imamo krste obširne za dva človeka. Večjim družinam priporočamo takoj naročila po tucatih ali vsaj po pol tucata. Kdor jih vzame več, dobi primeren rabat. Kdor jih potrebuje, kupi naj si jih več, ker se jako lepo podajo tudi v salonu. Mrtvič, tovarna za krste, na pokopališki cesti.“

Tako se je mladina iz najresnobejših reči norčevala in nihče ni mislil, kako da se bo vse to kmalo v resnici spolnilo, s čemur so do sedaj ondi šale zbijali.

Kristjan se je že večkrat lahko prepričal, da večni Bog ne dopušča, da bi se človek šalil s tako resnimi stvarmi, kakor sta smrt in grob.

Takoj pri uhodu dvorane stala je postavljena

eskimoška koč, kjer je prebivala eskimo-družina, broječa 12 glav. Mladi umetniki so bili namreč za Eskimo preoblečeni. Vsi so bili v bombaž, bato in konopnino poviti.

Bilo je proti polnoči, ko se prevrne v eskimoški koči na mizi stoječa sveča; plamen se je obliznil po Eskimu, v obližji stojećem in se ga je kar h kratki popolnoma ovil, kakor kača. Eskimo, goreč kakor je bil, zdirja po dvorani in navzoči mislili so v prvem trenutku, da se šali. Žal, da je prišlo vse drugače. Vidoči, da je gola resnica, vdrli so jo drugi Eskimo za njim, da bi ga pogasili. Pri tem se je pa družega za drugim ogenj oprijel in ni bilo dolgo, pa so vsi pogoreli. Vsih dvanajst je bilo grozno opečenih. Preden je minolo bodoče dopoludne so štirje že umrli, trije pa drugi dan.

Najprva pomoč, ki so jo nesrečniki dobili, je bila ta, da so jih prepeljali v splošno bolnišnico, kjer so jih razdelili v dva dela.

S tem pa nesreče še ni bilo konec. Ogenj se je razširil takoj po dvorani in se je povsod prijemal, kar je bilo tkanega sploh. Jeli so goreče reči z vodo in pivom polivati, toda prekasno. Nekteri so jeli vpiti: „ogenj!“ drugi: „mirno, mirno! Godba naj svira!“

Nered je bil grozen in nihče ni vedel, kje se ga drži glava. Dobro je bilo za red, da so jeli godci takoj gosti, vendar pa niso mogli za-

braniti, da bi se ogenj ne bil tudi že drugih polastil. Kakor ogneni strahovi divjali in begali so ti nesrečneži po dvorani na vse kraje, kamor se je temu ali onemu bližje in pripravneje zdelo. Eden je divjal goreč na galerijo in zopet nazaj, kjer se je omagan zgrudil. Druzega ožgal je ogenj tako grdo po obrazu, da ga ni mogel nihče pogledati. Drugi je dirjal ves v ognji skozi dvorano na velika vrata, kjer je opešal in obležal. Konečno so nekteri vendarle na dvorišče prileteli, vsi goreči, kjer so jim gasilci z gorečo obleko vred kožo iz telesa potrgali, kajti na več krajih je bila taista že pečena. Ležali so ti nesrečniki vse križem eden tukaj, drugi tam. Nekoliko jih je poskakalo tudi skozi okna.

Stariši mladega akademika Emerlinga sedeli so zjutraj pri zajutru in so se ravno pogovarjali, da danes ne bo sinú k zajutru, ker pojde izvestno z drugimi prijatelji v kavarno zajutrkovat. Kar je prišel sluga iz splošne bolnišnice vprašat ali bodo sina doma pokopali, ali naj se pokoplje na bolnišnične stroške. V poslednjem slučaju morajo poslati ponj v splošno bolnišnico, kjer je ravno danes zjutraj umrl. —

Mlada umeteljniška kri imela je na eskimo-koči tudi velik plakat z besedami: „Danes zvečer velikansk polom, kakoršnega še ni bilo!“ Žalibog, da je polom le preresnično nastal! Izkušeni zdravniki so se izrazili, da se jim kaj takega še ni

primerilo. Ožganci so bili tako prepečeni, da po žilah ni bilo najti niti jedne unče krvi. Kdor je tiste reveže v mrtvašnici ležati videl, jih ni nikdar več pozabil, tako ga je pretresel ta pogled. Nekterim so bili obrazi tako ožgani, da jih ni bilo niti poznati. Da je bilo kaj takega sploh mogoče, vzrok so bile težke lasulje in druga šara, ki jo je imela predrzna mladina na glavi.

Prva dva, ki so ju pokopali, sta bila akademik Oton Emerling in pa fotograf Anton Maier, oba iz Monakovega. Ni bilo kmalo toliko ljudi pri kakem pogrebu, kakor tukaj, tolikanj žalujočih pa izvestno tudi še ne! Vse Monakovo je žalostni dogodek nepopisljivo pretresel, in malo je bilo mladine in starejih oseb, ki bi bili suhih oči stali ob črni jami, ki se je zdaj nad tem, zdaj nad onim zaprla. Najprvo so spremili k poslednjemu počitku akademika Emerlinga. Sošolci so ga nosili in spremljali. Za krsto omahoval je pa v srce zadeti oče z dvema bratoma rajncega, ki sta bila oba že profesorja na akademiji in veliko odličnjakov mesta, med njimi Monakovski župan in poslanec saške kraljevine. Že so pri grobu. Pokopavajoč duhovnik omenja po dovršenih obredih v kratkih besedah grozne žrtve, ki jo je tirjala tukaj bleda smrt, pomóli za dušo rajncega, pevci zapojó žalostinko in — odidejo k drugi jami, kamor so položili fotografa Maierja. Obupna vdova in nepreskrbljeno dete ostala sta na gomili

tistega, ki jima je do sedaj skrbel za ljubi kruhek, od sedaj nadalje bode pa gnjila umna glava in pridne roke njegove pod zemljo.

Drugo jutro pokopali so šestero drugih žrtev, katere so položili v skupno jamo, kakor so pred tremi dnevi veselo še skupaj popivali in popevali v svoji sneženi uti. Kdo bo popisal neskončno žalost ubogih mater, ki so šle za svojimi ljubljenci, spremljajoč jih k poslednjemu počitku na njivo božjo, kjer bode enkrat žetev primerna današnji setvi!

Med ponesrečenci je bil tudi mlad umetnik Emil Einhart iz Konstanca in ta je bil eden tistih, ki so bili najhuje ožgani. Do 2. ure v drugo jutro je bil še pri zavednosti in je nepopisljivo žalostno tožil — toda ne toliko zaradi sebe, kakor zato, ker je starišem s svojo neumnostjo napravil toliko žalosti, ker je bil sicer jako priden in nardarjen mladeneč.

V petek popoldne — pred maškeradnim večerom, vlil je ravno kalup iz gipsa za križ, ki ga je mislil izdelati za Konstansko pokopališče, v soboto namenil se je razpostaviti ga v Monakovskem društvu umetnikov, v torek na to hotel se je podati v Konstanc s kalupom, da ga pokaže ondašnjim prebivalcem. Vse se je veselilo tega dné, najbolj pa še mladi umetnik sam vspeha, kterege pa ni več doživel. Grozen je bil vtis, ki

ga je novica o nepopisljivi nesreči po Konstanci napravila.

Spomina vredne so tudi besede iz nagrobnega govora g. dekana Buchruckerja. Poslednje žrtve spremil je on k pogrebu in je na njihovem grobu rekel: „Milo ginjeni in polni sočutja stojimo tukaj nasproti rajnkim, resnobnim in strogim spodobi se nam pa biti nasproti nam samim. Plamen, ki je tukaj skoraj po bliskovo hitro zahteval svojo žrtev, spominja nas vse preživo strahovite roke, ki je svoje dni pisala: „Mene, tekkel, fares!“ na steno babilonske razkošne palače. Pretresljivi dogodek mora vsakemu izmed vas seči v srce, kjer naj vsak premisli, kako bi bilo z njim, če bi ga večni sodnik v tem-le trenutku neutegoma poklical k sebi, ali bi morda ne bil zdatno prelahek na tehtnici sv. Mihaela. Vprašam Vas tudi ob tej priliki, kaj pa je prav za prav glavni smoter (cilj, namen) našemu življenju? Je-li to strah božji ali pa le nagon, da spolnujemo svoje dolžnosti? Ali je res to samo le naš poklic, po katerem se ravnaajo vse naše misli in vsi naši napor? Vedno še je naš čas popolnoma površen in uživanju vdan, potreba v tisočerih podobah trka nam pa od vseh strani na vrata. S tem pa nikakor nečem reči, da bi se ne smeli radovati in razvedrovati, toda le vse, kar je prav, le vse v mejah, ki jih dovoljuje krščanstvo, če hočemo, da si bomo duha z veseljem okrepčavali in vspešnega vzdr-

žavali za novo delo in novo stvarjenje. Nikdar naj ne bode pa brezbožnost povod našim veselicam, naj je taista nekterim tudi priljubljena, kakor vsakdanji kruh. Kristijan se je mora povsod ogibati! Kristijan mora ostati povsod kristijan!“

2. Iz plesišča v jamo!

Kedar v hišo trešči, se vse pretrese, in kedar se v kaki družbi prigodi kaka grozna nesreča, spogleda se tudi vsa družba. Na Westfalenskem doživeli so leta 1884 tak udarec iz jasnega neba na pustno nedeljo pri plesu. Mnogo se jih je zbralo ondi takoj iz začetka iz tega namena, da bodo preplesali noč; drugi so prišli gledat in so se s časoma iz gledalcev prelevili v plesalce. Ni bilo dolgo in vže so se plesalcem žarila lica, kakor škrlat; razgrela sta jih ples in pa sladko žganje, kterega so posebno dekleta obrajtale. Med poslednjimi je bila pa ena prav izredno vesela. Stara komaj sedemnajst let, bila je lepa, prijazna, živa kot ajdova moka in cvetoča kot nageljnov cvet. Oj s kakim veseljem hitela je na prvi ples in kako vstrajno je plesala! Konec plesa jo je pa vendar že precej utrudil; čas je bilo podati se domú, kajti drugo jutro treba bo ob šestih že v tovarno.

Dobre volje sedela je drugo jutro naša mladenka v tovarni in je svoji tovaršici ravno razkladala prijetnosti včeranjega dné in kje da namerava preživeti pustni večer. Bilo je polutreh popoldne in padla je znák in na mestu mrtva obležala. Vsa zdravniška pomoč je bila zastonj. Ta slučaj napravil je silen vtis na vse delavke in delavce v tovarni. Tako mlada, kakor je bila, pa tako hitro iz tega svetá. To je vendar nepopisljivo čudno in premišljevanja vredno. Kako je vendar še sinoči vesela preplesala pustno veselico, sedaj pa tukaj leži mrtva, kakor les, mrtva, za večno mrtva. Vem, da si bo marsikak mladenec in marsiktera devojka mislila to prebravši: „No, saj kaj takega se ne zgodi vsakemu in meni se izvestno ne bo, če tudi nekoliko poplesšem!“ Ona deklica tudi ni pričakovala, da jo bo drugi dan zadel mrtvud, ko se je na pustno nedeljo tako veselo zabavala pri plesu in sladkeji, omamljiveji pijači. Vsako deklé naj bode pa preverjeno, da nima nobena pisma v žepu, kedar gre na ples, da se zopet zdrava in vesela povrne.

3. Nož na plesu.

Na Češkem ob bavarski meji stoji gostilna, ki se ji pravi „Na zraku“. Ne daleč od ondot na Bavarskem je selo Ritstajg. Veliki teden leta

1879 sanjalo se je nekemu fantu iz poslednjega sela, da je bila v gostilni „Na zraku“ godba, on ondi na plesu in da so ga zaklali. Mladeneč pripoveduje te čudne sanje zjutraj starišem, in ti niso vedeli nič boljšega storiti, kakor da so sinu jako resno odsvetovali, da če bo in kedar bo „Na zraku“ godba, naj ne hodi tjekaj. „Človeku se sicer sanja, kedar je poln spanja“, ali sanje vendar niso prazne.

Velikonočni ponedeljek pride v deželo, „Na zraku“ so pa godci zagodli. Naš mladeneč se je jako malo brigal za opomin, ki mu ga je Bog poslal v sanjah, še veliko manje pa za onega, ki so mu ga vsled razodetih sanj dali stariši, ter je šel na ples.

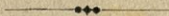
Proti osmi uri zvečer nastane nekaj malega prepira in nekaj fantov gre iz sobe pod kap. Naš mladenič je tudi med njimi; komaj so bili dobro zunaj, seže eden po nož, sune nazaj, ne vedé kam, ter zadene našega nevbogljivega mladenča naravnost v srce. Zadeti revež se zgrudi in je — obležal. Mladina, le prepričana bodi, da ples ni še nikogar v nebesa spravil. Pač pa se jih veliko uniči po peklu, kakor tudi na tem svetu, za nasledke, ki so jih dobili na plesu. Marsikteremu mladenču stopijo kmalu po veliki noči ušesa od glave, kakor bi njegova ne bila. Če vprašaš, kdo mu je to naredil, ali kje je dobil jetiko, odgovoril ti bo žalostno: Na plesu!

4. Ne šali se s smrtjo!

V L. so lansko leto (1885) imeli ples. Prišlo je skupaj mnogo mladine, veselega srca in smehljajočih obrazov. Najbolj vesela, da tu pa tam celó že razposajena je bila pa Ocvirkova Lina. Plesala je, kakor bi jo sam veter nosil, smejala se je in nagajala, kakor bi imela samega škrate v žepu. Čisto naravno je toraj, da se je ves mladi svet okoli nje gnjetel in se ji je smejal.

Po končani poljki stopi Lina k odprtemu oknu, kjer se namerava nekoliko ohladiti. Ravno tedaj pride pa memo po cesti resnoben in tih mož. Bil je novi grobokop, ki je to službo še le pred nekterimi dnevi prevzel. Lina grobokopa vgleđa in ga takoj predrzno nagovori, rekoč: „Slišiš Janez, nikomur nisi še skopal groba, jaz hočem prva biti!“ Vsi so se vstrašili tako predrznega govorjenja, le Lina ne. Zaletela se je zopet žarečih lic v najgostejo tolpo plesalcev, kjer se je jela iz novega strastno vrteti.

Čez dobrih 14 dni jela so ji pa že veneti žarna lica; pljučnica se je je prijela, ki jo je jako hitro pobrala. Novi grobokop skopal je res njej prvi jamo. Bog sliši in usliši!

II. Četrta božja zapoved.

5. „Spoštuj (vbogaj) očeta in mater!“

Minolo je že nekaj let, odkar je živel na Slovenskem nekje v večjem trgu premožen sin kmetske hiše. Oče so mu zgodaj umrli in že niti pepela več ni bilo, ko je mladenič obrnil šoli hrbet in se je poprijel domú. Mati njegova, vsega spoštovanja in časti vredna kristijana je bila pač preslaba, da bi ga bila mogla vspešno v strah prijemati. Zato je pa naš Janez tudi živel, kakor nobeden. Dobra mati ga je prosila, opominjala, in dokler se je pustil, tudi kaznovala, toda vse je bilo zastonj, vse brez vspeha!

S šestnajstimi leti zmenil se ni že za nobeno njeno besedo. Postal je surov, neotesan, nepokoren in vlačugarsk, ob enem se pa ni zmenil nič več ne za mater ne za sestre. Cerkve se je bal, kakor hudoba križa. Zato pa tudi ni dolgo trajalo in zagazil je na pot pregrehe, o kateri sv. apostelj Pavel piše, da bi se niti imenovati ne smele med kristijani. Kolikor je bilo zaničnih vlačug v tistem kraju, z vsemi se je soznanil. V takem žalostnem položaji preživel je nesrečnež celih deset let, na veliko razžaljenje božje, na nepopisljivo žalost svojih domačih in na grozno pohujšanje celega okraja.

Bog se dá pa le nekaj časa zasramovati, potem pa potipa zasramovalca neizrečeno. Nesrečnik potepal se je nekdej zopet celo nedeljo, ne da bi bil cerkev le količkaj od znotraj videl. Ves ljubi dan zapravil je v gostilni in na kegljišči.

Ko je ondi do večera pognal dan in je bil že precej omamljen od raznih pijač, vbere pot pod noge do svoje slabe in zanikrne tovaršije, da je pregrešno zapravljenemu dnevu pridal tudi še bolj pregrešno zapravljeno noč. Proti jutru odpravil se je opotekajočih korakov domú. Pot ga je peljala memo male luže, v kateri je bilo komaj za dobro ped vode. Ondi so ga ljudje drugo jutro mrtvega našli. Ležal je na obrazu — v luži je vtonil.

Vsakdo se je čudil, kako da mu je bilo možno v tej luži vtoniti in vsak je vgledal v tem prst božji, ki je izročil brezbožnega človeka v hudičevo oblast, da ga je vrgel v plitvo lužo in vtopil, ter s tem pokazal očitno kaznen božjo.

Mislite si žalost uboge matere in dobrih sestrâ, ki so zvedele grozno nesrečo že na vse zgodaj. „O dragi moj Janez, kaj bo za tvojo ubogo dušo!“ tarnala je uboga mati.

Kakor je bila dogodba pretresljiva, vendar ni bila zastonj. Marsikak lahkomišljen mladeneč in marsiktero zanikrno dekle pretreslo se je na celem životu, kedar ga je pot memo one nesrečne luže peljala, in marsikdo si je mislil: „tudi mene

Bog lahko pokliče po tej poti iz sveta“, ter se je podal zopet na pravo pot krščanskega življenja.

6. Materni opomin.

(Izvirna.)

Leta 1874 služboval sem na Gorenjskem, ter sem se prilično soznanil z olikanim kmetom Ambroževim Jožetom. V svoji mladosti hodil je v Ljubljani v šolo, pozneje pa pri topništvu, kamor se je bil prostovoljno vpisal. Kakor trden Kranjec, ki je povsod za rabo, postal je tudi Jože pri topništvu kmalo za višjega, naposled je bil celó ognjičar. V tem svojem dostojanstvu in cesarski službi navzel se je liberalnega duha, ki mu je nekoliko let kasneje mnogo pripomogel k prezgodnji smrti.

Jože je prišel na odpust in se je poprijel kmetije; navajeno vojaško življenje sililo ga je pa tudi doma marsikako noč zunaj domače hiše prečuti. Fantje so ga spoštovali na daleč okoli, ker jih je v vsakem oziru visoko nadkriljeval. Prvič je bil Jože za njegov tedanji domači krog fantov silno učen — sam je trdil, da bi se šel celó z gospodom župnikom kósat, kar ga je v fantovskih očeh nezmerno poviševalo. Drugič je bil pa Jože zdatno petičen. Koliko je fantov, ki po celi mesec gledajo, od kod jim bo priletel

goldinar, Jožetu tega ni bilo nikoli treba. Mati njegova je bila premožna posestnica, kterej je vrhu vsega tekel in obilno dohodkov prinašal tudi mlin. Materna blagajnica toraj nikdar ni bila prazna in Jožetu vedno na razpolaganje. Zarad tega njegova mošnica ni bila nikdar prazna, ravno narobe vedno prav lepo rejena. Kakor za nameček nosil je pa s saboj tudi še redno kak petdesetak v telovniku shranjen. S kratka, Jože je bil fant, kakoršnih ni ravno preveč na Slovenskem, pomanjkanja pa tudi nimamo od njih. Vsled tega si je Jože prisvojil nekako vrhovništvo nad fanti domače vasi. Da bi se mu bili pa fantje iz sosednje vasi podvrgli, o tem niti govorjenja ni bilo. Imeli so sami dva taka mogočnjaka med seboj, Grošeljnovega Matijata in Janeza. Ta dva sta bila voditelja fantom iz ene, Jože pa onim iz druge vasi. Razloček je bil le ta, da je bil Jože olikan, ta dva pa neolikana.

Prišel je predpust v deželo. V G. možila se je Podgoršekova Mica. Iz cele župnije pri-tegnili so na prežni večer fantje skupaj. Tudi naši C—ci podajo se pod vodstvom starega vojaka Jožeta tjekaj.

„Jože, lepo te prosim, rekla je Ambroževa mati tisti večer po končanem rožnem vencu, ostani doma. Izvestno bodo prišli nocoj v G. tudi P—nje in stepli se bodete. Dobro mi je znano, da te ne morejo, ker se jim ne daš pod noge in hočeš

povsod prvi biti. Še enkrat ti rečem doma ostani!“ Lepe so bile materine besede! Joj, če bi jih bil Jože poslušal, lahko bi bil še danes eden prvih kmetov na Gorenjskem.

„Ljuba mati, nikari ne skrbite za-me. Naši fantje me ne zapusté in naj pride tudi sam Belcebub iz pekla. Samo nekoliko na prežo gremo k Podgoršekmu, da ne pridemo iz navade, pa bo vse v redu.“

S temi besedami se je Jože doma priporočil in odšel k fantom. Le-ti so ga prišlega pozdravili z glasnim ukanjem. Dvignili so se in odšli v G.

Drugo jutro smo ravno dobro ustali, ko se že oglasi pri nas g. župnik, rekoč: „Ali ste že slišali grozno novico? Ambroževega Jožeta so ponoči v G. ubili. Pri Podgoršekmu so se sošli fantje iz bližnjih vasi na preži. Fantje iz P. so se že več časa Jožetu grozili, da ga bodo zmlatili. Sinoči so izpolnili tisto grožnjo. Pričakali so ga pod sosedovim kozolcem, dobro vedoč, da pride Jože memo. Res je došel in dva sta planila nadenj z gorjačama na konci z železom okovanima in sta ga na mestu do smrti pobila.“ Toliko nam je sporočil g. župnik in še žalostno pristavil: „Kaj bo za njegovo dušo?!“

Ubogi Jože! Kaj so ti pomagali vsi tvoji zanesljivi fantje nasproti prekanjenosti dveh lopovov iz sosednje vasi? Ko bi bil ti poslušal

svarilen in proseč glas svoje matere, ne bilo bi ti treba umreti razbojniške smrti.

Drugo jutro odpeljal se je Jožetov brat z domačim vozom v G. po truplo nesrečnega Jožeta, katerega so doma lepo na oder napravili, drugi dan pa na župnijskem pokopališču črni zemlji izročili. „Sin, poslušaj glas svoje matere!“

7. Spoštuj svojo mater!

Mladeneč pri 32 letih živel je na Bavarskem s svojo materjo in svojim bratom v smrtnem sovraštvu, ker mu mati ni hotela izročiti posestva, temveč ga je dala bratu v last. Kjer je mogel, je otresal svoj strupeni jezik nad materjo in bratom; vrh tega je pa oba še po možnosti žalil. Pred nekaj dnevi je bil v gostilni, kjer je čez mater in brata silno grdo zabavljaj. Ravno je izrekel posebno grdo kletev nad materjo, kar čuti bolečino, kakor bi ga bil kdo v jezik vrezal. Le-ta jel mu je otekati, da so ga bile kmalu polne usta. Da celó tako je narasel, da preklinjevalec niti ust ni mogel več odpreti.

Hitel je domu in v posteljo, iz ktere ni nikdar več vstal. Glava mu je jela tudi otekati, da je postala debela, kakor štor, oči so mu stopile venkaj, kakor jajca debele. Grozno je trpel poslednje dni svojega življenja, dokler ga ni rešila

bela smrt silnega trpljenja. Preden se je ločil iz tega svetá, spravil se je z Bogom in svojimi ljudmi ter je spokorjen spoznal prst božji, ki ga je potipal po predolgem in prehudem jeziku, kateri ni vedel za mejo, potegnjeno od Boga samega med sinom in materjo.

8. Stari oče, sin in vnuk.

V svoji mladosti sem poznal starega reveža, ki je bil hrom in zeló ubožen, vrh tega so pa še njegovi nepopisljivo grdo z njim ravnali. Povsod bil jim je na na poti in še solnčne luči mu niso privošili. Hrane so mu dajali toliko, da je revež komaj živel, oblačili so ga v raztrgane cape, za prebivališče odločili so mu pa temen kot na izbi. V hišo niti pogledati ni smel, naj je bilo še tako mraz. Ubogi starček je bil tudi na prsih bolan in pa noge so se mu odprle, toda niso mu nikdar klicali zdravnika.

Slučajno soznanil sem se s tem možem in prav rad bi mu bil pomagal, če bi bilo le v moji moči, ki je bil v pravem pomenu besede živa podoba svetopisemskega Joba. Nikdar ga nisem slišal žal besede reči; sploh ni družega govoril, kakor le svete skrivnosti našega odrešenja, ki so vpletene v lepo molitev sv. rožnega venca. Opa-zovajoč ga v tolišnjej vdanosti in potrpežljivosti,

nisem si mogel kaj, da bi ga ne bil vprašal po vzroku njunem, kajti nikakor mi ni bilo umljivo, kakó da more vse zanikrnosti svojega sina tako voljno prenašati.

Starček mi je odgovoril: „Sinko moj! Tukaj je prst božji! Glej, prav v ta-le kot porinil sem pred dvajsetimi leti svojega starega očeta; tukaj je umrl za lakotjo, brez tolažbe sv. zakramentov, daleč od ljudi. Ali se še čudiš, zakaj tako voljno prenašam, kar trpim? Jaz le trpim, kar sem si pošteno zaslužil ter dan na dan Boga prosim, da bi mi odpustil, v čemur sem se tako hudo pregrešil nad svojim očetom, ki so po moji krivdi tako revno in brez svetih zakramentov umrli. Več kot tisočkrat že prebral sem ta rožni venec za njihovo dušo in nadjam se, da bom s tem popravil grozni svoj dolg.

Ob enem me pa silno boli, ko vidim, da bo čez nekaj let moj sin sam tudi na tem-le mestu od celega sveta zaničevan glada umiral. Spominjaj se mojih besedi, mlad si še in po njih se ravnaj. Nikdar ne delaj grdo s svojimi stariši.“

Nekako čez dvajset let pripelje me pot zopet memo tiste hiše, kjer sem svoje dni naletel na starčeka pred hišo z rožnim vencem v roci. Zopet sem ga videl; bil je silno bled, suh in trpljenje se mu je bralo na obrazu. Mislil sem si, da mora pač duh njegov biti. Stopil sem k njemu in sem ga po imenu zaklical. Vame se je ozrl, kakor bi

hotel kaj vprašati. „Ali ste še vedno pri življenji? Saj morate že nad sto let imeti?“ „O kaj še, gospod, vi pač mislite mojega ranjcega očeta, ki so pred devetnajstimi leti umrli. Njim je bilo tako imé, kakor ste ravnokar mene poklicali. Pred devetnajstimi leti posedali so še tukaj v veliki revščini in so molili za svojega ranjcega očeta, kakor jaz sedaj molim zá-nje. Bog jim daj večni mir in pokoj!“ Tako se je spoznalo, kar je pravil tisti mož o svojem sinu, kateri je sedaj sedel na prostoru, kjer je posedal nekdanj ded njegov; če ga pa ni bilo pred hišo, čepel je izvestno v temnem kotu nad izbo, kjer je zdihoval njegov oče in ondi moral je tudi umreti.

9. „Kdor svojega očeta ali svojo mater preklinja, naj umrje!“

Pravična roka večnega sodnika dostikrat s tako silo seže v naše življenje in ga premeša, da morajo to videti tudi tisti, ki imajo oči, pa sicer ne vidijo; da slišijo tudi tisti, ki imajo ušesa, da bi slišali, pa ne slišijo, kar bi morali. Blagor pa tistim poštenjakom, katerih liberalizem še ni tolikanj spridil in povsod vidijo prst božji in vsemogočnost božjo, kar jih vedno bolj vtrjuje v bogoljubnem življenji tukaj.

V neki župniji naše dežele živel je pred kakimi štiridesetimi leti ubog starček s svojim sinom v revni koči. Starček je bil slaboten in pobožen mož, mladeneč pa čil in krepak razuzdaneč. Dobrim ljudem se je imel stari mož pač več zahvaliti, da je kolikor toliko za potrebo živel, kakor pa ljubezni svojega sina, ki je vse pregrehe na tem svetu dobro poznal, četrto božjo zapoved je pa že zdavnej pozabil. Brezskrbni brezbožnež živel je tako zanikrno in pohujšljivo, da je očetu dostikrat srce krvavelo. Mnogokrat je opominjal sprideno seme, toda kaj se je sin zmenil za take besede! Kaj je ubogi oče trpel, bral si mu lahko na obrazu, iz ktereга je zijala živa potreba in nezmerna žalost gledé tolišnjega pohujšanja, ki ga je sin njegov po župniji delal. Večkrat se je mož britko jokal, in je prosil malopridnega sina, da naj se mu vendar smilijo očetovi sivi lasje, če že za prezgodnji pokop svojega življenja nič ne dá.

Kaj mislite, kaj pa je sin na vse to storil? Pokleknil je menda pred očeta in ga odpuščanja prosil ali kali? Vse drugo, le tega ne! Še grje in še bolj razuzdano je živel, in konečno, ko so očetove lepe besede presedati jele, dvignil je grdavš roko in je — o groza takega otroka! — očeta vdaril! Odslej nadalje tepel ga je redno, kedar mu je oče le količkaj rekel čez dozdevno čast

Kakor znano, pa na tem svetu vsaka reč le nekaj časa traja in prav tako je bilo s trpljenjem ubozega starčka, ki je bilo popolnoma podobno prenapolnjeni posodi, ktera ali prekipi ali pa — počí. Mož se je vlegel na smrtno posteljo. Vprašam Vas, slovenski bralci in bralke, kje bi se dobil sin ali hči, ki bi se svojih starišev na smrtni postelji ne usmilil in bi jim ne skušal polajšati grenkih dni poslednje dôbe našega bivanja tukaj.

In vendar glejte, naš divjak tega ni storil. Ta človek ni imel srca! Vselej, kedar se je povrnil iz slabe družbe ali od svojih zanikrnih vlačug, preklinjal je očeta in njegove nadloge starih dni in to je bilo še dobro! Kedar je prišel pa še bolj razkačen domú, tedaj ga pa tudi ni bilo prav nič sram, bolnega očeta pretepati! Višnjeve maroge po očetovem telesu so to več nego enkrat jasno dokazovale.

Dobri starček bi bil pač rad temu ali onemu sosedu razodel svoje težave, pa se je bal sinove surovosti. „Če le kaj zinem, me bo pa še huje pretepal“, mislil si je dobri mož in molčal je. Molčal je tako dolgo, da se ga je konečno sam Bog usmilil. Poslal mu je namreč svojega služabnika g. župnika, ki so zvedeli o bolezni tega starčka in so ga prišli pripravljat na pot v večnost. — Pobožni duhovnik je ubozega očeta tolažil in temu se je jelo srce topiti. Jel mu je

tožiti o silno surovem sinovem ravnanji, ki nima niti najmanjšega spoštovanja več zanj v svojem srcu. „Če je mogoče, gospod oče, skrbite, da bom svoje poslednje trenutke tukaj, kar mi jih je še odločenih, v miru preživel. Rad bi vsaj mirno umrl!“

Solze so starčka posilile in nič več ni mogel govoriti. Gospod župnik nekaj časa premišljuje, kaj bi bilo tù storiti. Na vsak način je hotel pomagati staremu prijatelju božjemu. Naposled mu pride nekaj na misel. Takoj se odpravi na pot in naravnost k okrajni sodniji, kjer je sodniku s tako živo besedo popisal žalostno stanje nesrečnega moža, da je sodnik še tisto uro poslal dva krepka beriča po tolovajskega sina, ktereга je zapovedal v imenu postave tako dolgo pod ključem obdržati, dokler ubogi oče ne bo zatisnil oči.

Beriča prideta in rečeta v imenu postave surovemu sinu, da naj gre ž njima. On je pa rekel, da ne more, ker ga preveč noge bolé. Beriča pa nista dolgo premišljevala, kaj bi bilo storiti, temveč sta si najela voz, postopača pa sta na rokah in nogah vklenila, kakor največjega hudodelca, kar je v resnici tudi bil, ter sta ga djala na voz.

Da bi se bil poslovil od svojega očeta tudi le z najmanjšo besedico, na to niti misliti ni bilo. Pognali so in zdrčali proti sodišču, tri ure daleč. Ko dojdejo in se vstavijo, hočeta beriča vklenje-

nemu iz vozu pomagati. Ta se je pa jel pridušati in je sam doli zlezel. Komaj pa se je dotaknil tal, že pade na zemljo in mrtev obleži. Vsi so se ga vstrašili.

Oče je med tem doma tudi umiral.

Grozna ta resnična dogodba je napravila po celi deželi veliko vrišča. Liberalci so vpili, da to ni nič posebnega, temveč je mladenča zbog silne jeze mrtvud zadel. Verni katoliki, katerim je četrta božja zapoved še v srci zapisana, so pa videli v tem dejanji očitno kaznen božjo. Saj se že v starem zakonu bere: „Kdor svojega očeta ali svojo mater grdo pogleda, naj mu krokarji oči izkopljejo in mladi orli naj jih požró; kedor pa svojega očeta ali svojo mater preklinja — naj umrje!“

10. Ne zaničuj svojih starišev!

Velikim in malim služi naj sledeča vseskozi resnična povest v svarilo, da Bog vselej tistega tepe, kdor ne spolnuje njegove četrte zapovedi.

Neki oče je imel sina, s katerim sta se večkrat hudó prepirala zaradi materne dote. Nekega dné sem bil sam priča, kako je moral ubogi oče pred surovim sinom pobegniti in se je v strahu, da bi se mu ne zgodilo kaj hudega, zaklenil pred

njim v sobo. Sin je lomastil po durih in jih je vlomiti skušal. Pri vsem tem je pa vedno kričal: „Ti si moj oče, jaz pa tvoj sin — jaz tvoj sin, ti pa moj pes!“

Po pravici Vam povem, da me je v srce zaskalela tolišnja surovost. Pravil sem ta dogodek osemdesetletnemu starčku in ta mi je rekel s preroško besedo: „Če je to res, kar si mi povedal, ti rečem, da boš še sam doživel, kako bo ta človek revno poginel!“

Poredni sin je konečno vendar-le svoj delež prejel in se je oženil. Imel je službo pri neki veliki trgovski hiši, kjer bi bil lahko ostal do svoje smrti, pa so ga čez nekaj časa odpustili. Zakaj, nisem nikdar vprašal. On se ni kaj prida zmenil za to in je sam začel kupčijo, ki pa zopet ni dolgo trajala. V dveh letih je bil že na kantu. Zgubil ni le vsega svojega premoženja, temveč tudi premoženje starišev njegove žene, kateri so vse žrtvovali, le da bi ga bili obvarovali pred poginom. S pomočjo svoje bistre glave in vednosti bi si bil vsak drug zopet do kake službe pomagal, ki bi bila njega in družino redila, ali vsaj pred pomanjkanjem varovala, njemu tudi to ni bilo dano. Konečno je vendar-le našel službo v neki tovarni za čisto navadnega delavca. V tem času sta se z ženo ločila. Vedno globokeje je padal. Marsikdaj sem ga videl in vselej sem se domislil besedi tistega starčka, ktere so se jele polagoma

že spolnjevati. Toda prišlo je še huje. Sprideni sin, ki je s svojim očetom tako grdo ravnal, vzel si je sam življenje. Zginil je brez sledú iz te zemlje v večno pogubljenje.

Ne le to, na sto in sto dalo bi se zapisati takih povesti, kako da cele kmetije razpadejo takim otrokom, kateri svojih starišev ne spoštujejo. Kako da je to resnično, razvideli bodete iz ene naslednjih resničnih dogodb.

11. Moja je osveta!

„Moja je osveta“, govori gospod Bog v svetem pismu in po tem so se ravnali v starih časih tudi na Nemškem. Že mirovna pogodba iz leta 1235 določa:

„Karkoli naj se tudi komu zgodi, — nihče naj se ne maščuje sam. Toži naj svojemu sodniku. Le če se mora braniti na življenje in smrt, sme si sam delati pravico.“ Če opazujemo življenje, videli bomo, da se samoosveta navadno proti človeku samem obrne. Kdor pa krivico voljno trpi, in naj bo tista še tako velika, skliče izvestno maščevanje božje nad krivičniki. To bodete razvideli iz sledeče resnične dogodbe.

Nižjega uradnika doletela je zgodnja smrt. Zapustiti je moral precej veliko družino v naj-

žalostnejih razmerah. Mala pokojnina, ki jo je vdova dobila, je bila komaj za vsakdanji živež, kaj pa še le stanovanje in obleko. Kdo pa naj bi bil skrbel za izgojo sinov in hčerâ.

Neki višji uradnik, ki je imel veliko veljavo, se je v tej revščini uboge družine usmilil. Skrbel je, da je vdova dobivala nekoliko miloščine in pa nekaj zaslužka ji je naklonil. Najstarejega sina vzel je k sebi v pisarno in pa več dni na teden mu je hrano dajal; ostalo hrano preskrbel mu je pri drugih dobrotnikih. Podučeval ga je tù pa tam tudi. Na ta način pripravil ga je bil ta dobri uradnik tako daleč, da si je mladeneč v malo letih že sam kruh služil. Naklonil mu je tudi službo, s pomočjo ktere je tudi lahko svoje brate in sestre podpiral. Ker je bil ponižen, tih in uljuden, prišel je s časoma še na zdavno boljšo službo, žalibog, da jo je zlorabil v nehvaležnost.

Višji uradnik je imel tudi več sinov, ki so bili vsi v šolah, če tudi jih je mož težko vzdrževal. Mislite si toraj grozni udarec, ki ga je družina tega uradnika dobila, ko je nekega dne blede smrt kar nenadoma segla po tem dobrotniku.

Nam že znani mladeneč-pisar vspenjal se je pa med tem vedno više in više in je polagoma postal že podnačelnik v svojem uradu. Slučaj je nanesel, da je prišel podenj eden sinov njegovega dobrotnika. Pravi načelnik dotičnega urada je

bil pa uradnik, ki je služil svoje dni pod ranjkim predstojnikom in zarad tega po nobeni ceni ni mogel novega praktikanta trpeti. Kjer je mogel, metal mu je polena pod noge, nagajal, kolikor se je le dalo, sovražil ga je pa iz cele duše. V uradniškem življenji je že tako, da se dostikrat pod zunanjo zadovoljnostjo in mirnim življenjem skriva smrtno sovraštvo do tega in onega.

Nekaj sličnega je bilo tudi tukaj. Predstojnik, namesto da bi bil šel neskušenemu in nepraktičnemu mladenču na roko, mu je stavil povsod ovire. Po njegovem zgledu ravnal se je tudi podnačelnik, bivši pisar pod očetom mladega praktikanta, če tudi bi bila njegova sveta dolžnost da bi se bil potegnil za mladenča in bi ga bil vsaj moralno podpiral.

Sramotno ravnanje, kteremu je bil mladi praktikant v svojem uradu dan na dan razpostavljen, vplivalo je silno neugodno na poštenega mladenča in ga je tako razburilo, da je bil nekega dne nekaj malega pregrešil. Stvar je prišla na dan in preiskava se je pričela. Podnačelnik dobil je nalog spisati službeno spričevalo praktikantu. Klečeplaztvo gnalo ga je tako daleč, da, nadjaje se Bog vé kako se bo prikupil, je šel in praktikantu dal kolikor toliko neugodno spričevalo. Mož je napravil iz komarja slona, ki ga je moral praktikant silno drago plačati. Povsod drugod bi ga njegov pregrešek ne bil več veljal, kakor

k večemu nekaj desetic kazni ali pa kak ojster ukor, tukaj pa je bil — odpuščen iz službe brez vsake nade, da bi ga še kedaj zopet sprejeli.

To ga je tako silno užalilo, da je obrnil domovini hrbet, kjer taki sleparji gospodarijo in je šel v inostranstvo (iz države). Več časa se mu je slabo godilo, kajti edino le v našem cesarstvu smo tako nespametni, da dajemo ptujcem prednost pred domačini. Čez mnogo let se mu je pa vendar posrečilo, da je našel stalno in dobro službo, kjer je ostal ves čas svojega življenja in je tudi svoje sestre k sebi vzel. Vsem se je dobro godilo.

Poprejšnji pisar, sedaj podnačelnik spenjal se je pa še vedno više in više. Postal je celó načelnik večjega urada. Ker je imel dobre dohodke in je bil sploh tudi varčen, si je že spravil lepo premoženje skupaj. Nekoliko se je pa tudi špekulaciji vdal. Oženil se je bil z jako olikano gospodičino iz tistega mesta doma, ki pa ni prav nič vere imela. Iz tega zakona dobil je več dečkov in deklic, katerih je nekoliko pomrlo; vendar pa mu jih je še vedno toliko ostalo, da jih je bilo mnogo preveč za slabo vzgojo, ki so jo ti otroci dobivali. Oče, ves zaverovan v svojo službo in špekulacije, se za otroke niti brigal ni. Mati pa sama popolnoma brezverna, jih tudi ni mogla vzgojevati, kakor bi jih bila morala. Tako so otroci vzrastli, kakor divjaki v verskem in verskonravnem oziru in so očetu veliko sivih

las provzročili, posebno pa dekleta druga za drugo, ker so vse zabredle na slaba pota. Med tem zboli pa še mati. Bolezen jo je držala dobrih deset let na postelji, in ves čas se je brezvernica branila vsake duhovne tolažbe. Sin, ki je edini izmed svojih bratov ostal pri življenji, je bil na podlagi brezbožne izgoje največji in najnesramnejši lahkoživec, kar si jih sploh misliti morete. Kar je oče s trudom prislužil in prihranil, to je pogнал sin v lahkomišljenih družbah po cele noči!

Nesreča je hotela, da je zabredel tudi še v veliko in sramotno hudodelstvo. Ukradel je svojemu prijatelju večjo svoto denarja. Stvar je prišla sodnji na ušesa in spridenemu sinu je ravno še toliko časa ostalo, da je zbežal v Ameriko, kjer je jako slabo živel in še bolj žalostno poginil.

Mati je brezverna, kakor je živela, tako tudi umrla, hčere so pobegnile sinu enako od doma in oče je ostal na stare dni sam. Tako je bil zapuščen, kakor kmetški pes v najhujši zimi v svoji uti, kjer ima z ajdovico postlano. Od vsega svojega truda niti toliko ni imel, da bi bil na stare dni v domači družini živel. Ptuje roke so mu stregle in še té nerade. Tako ga je Bog vdaril zaradi črne nehvaležnosti njegove.

12. Očetova kletev.

(Izvirna.)

Šmartnov je na Kranjskem, kakor sploh v slovenski naši domovini več. Če bi jih človek naštevati hotel, bi prišel morda na dvajset vasi ali župnij tega imena in še jako dvomim, da bi ne bil izpustil tega ali onega kraja, kjer sv. Martina časté. V enem teh Šmartnov, naj že bo kjer hoče, saj ime vasi tako nič ne pripomore k stvari, živel je v prvi polovici tega stoletja trden kmet, recimo mu Jerič, mož poštenjak od nog do glave. Imel je petero ali šestero otrok in mož je vse pošteno preredit. Najstareji, Matija, za uk sicer ni imel glave, pač pa za vsakovrstne malopridnosti. Kedar je hodil v župnijsko cerkev k spraševanju, je bil vedno med tistimi, ki niso prav nič znali. Če si ga pa vprašal za mlade vrabce, za kake srakoperje ali celó za mlade pèstovke v malih linah zvonikov, ti jih je pa do pičice naštel. Prav tako ti je vedel od celega leta za vsako nedeljo posebej povedati, koliko je to koliko pa ono nedeljo v Brinovcih priigral.

Oče njegov, Bog mu daj nebesa, si je res mnogo prizadel, da bi sina pripravil na pravo pot, toda kar ni se mu dalo, pa ne! Kolikrat mu je oestro očital zanikrno življenje njegovo. Prositi ga pa ni znal, pa tudi ni hotel. Mesto tega je vzel dostikrat bič v roke in je s tistim

strojil kožo svojega ljubega Matija, toda, — kjer je veliko býti, ondi je malo vžiti.

Mitiju so jele konečno očetove klobase presedati in se je potuhnil. Namenil se je bil očetu izviti se, da bi mogel vsaj brez kazni po svoje živeti. In kaj mislite, kaj je storil bistroglavec? Poboljšal se je! Toda kako! V cerkev, pol ure oddaljeno, jel je na vso moč pridno hoditi, dopoludne k župni cerkvi, popoludne pa v bližnjo podružnico, kjer imajo že več let svojega gospoda, ki jim opravlja zjutraj vsak dan in vsako nedeljo službo božjo, v nedeljah popoludne ima pa tudi še krščanski nauk. To podružnico si je Matija izvolil za svojo popoludansko službo božjo, to pa zato, da je s tem svojemu očetu tem laglje pesek v oči metal.

Ker je hodilo ob enem v tedanjem času več mladine k podružnici v cerkev, si Jerič ni nič napačnega mislil, če je hodil Matija tudi tjekaj. Kaj si je on utegnil domišljevati, da je šel Matija pač pred cerkev, od ondot jo je pa počasi h Kimovcu zavel, kjer ni sam obsedel. Navadno se je shajalo ondi več lahkomišljenih mladih ljudi, kjer so navadno vse ljubo popoludne pri igri in pijači presedeli. Ob enem vlekla je pa tjekaj našega Matija tudi domača hči Franja, ki je bila pa vendar še toliko poštena, da ni med naukom doma ostajala, temveč je hodila rada v cerkev, kajti bila je pevka.

Pri Kimovcu je Matija z drugimi tovariši navadno do večera ostajal ter je vestno pazil, da se ni nikdar preopil. To vse zaradi očeta ne. Tudi je gledal, da je bil ob Marijinem zvonu ali pa vsaj nekoliko kasneje redno doma, kar je prav veliko pripomoglo, da je oče jel več in več zaupanja do Matije imeti.

Matija vidoč, da je pri očetu že kolikor toliko na trdnih nogah, stopi nekega dné že pozno na jesen predenj in prosi, če bi sedaj na zimo, ko doma ne bo dela, smel napreči parizar in se podati z njim preko Jezerskega vrha na Koroško oglje vozit, da se bo kaj zaslužilo. Kaj bodo konji zastonj zobali celo zimo!

Staremu Jeriču sinova prošnja ni bila prav nič všeč, pač pa ženi njegovi, Matijevi materi. Le-ta je v družbi z Matijem ubozega in sicer modrega gospodarja tako dolgo obdelavala, kazaje mu vedno na velikansk zaslužek, ki bi ga sin Matija lahko čez zimo imel, da so domišljeni novci končno res tudi ubozega Jeriča preslepeli in je nekega dne dovolil Matiji zapreči in na Koroško odriniti. „Saj je pameten postal, rekla je kratkovidna mati, ali si videl, kako je vedno zvesto v cerkev hodil!“

Tega oče in mati sevéda nista vedela, da je hodil Matija mesto v cerkev h Kimovcu igrat.

No, pa naj že bo to, kakor hoče, Matija se je odpeljal in stariši so ga spremljali z najlepšimi

nadami, da se sin povrne spomladi, kedar se bo jel sneg tajati, s polno in dobro rejeno mošno iz Gorotana. Da bi bil šel Matija na Koroško le samopašnosti na ljubo, kjer bi ne bil razpostavljen vedno zlobnim jezikom domačih starih ženic in pa svarilnim besedam starišev, no — to se poslednjim niti sanjalo ni!

Matija je dospel srečno na Koroško, kjer je tudi takoj vožnjo dobil. Imel je namreč ondi prijatelja, rojaka, ki se je bil v tistem kraji prav dobro oženil in ker je imel silno veliko gozda, če tudi na gorah, jel je oglje žgati, ktero je potem na Laško in drugam dalje razpošiljal. Naš Matija, vesel, da tako hitro najde znanega človeka, ostane takoj pri njem in začne takoj voziti. Vožnje je bilo obilno in zaslužek dober. Pri najboljšem vozarskem življenji — in ti, kakor znano niso nikjer slabo živeli, bi si bil Matija lahko toliko na stran spravil, da bi bil ob svojem odhodu iz Koroške v svojo domovino lahko vso pot na bankovcih ležal in še na kakošnih. Toda prišlo je vse drugače.

Matija zvedel je že doma, da na Koroškem mladi kakor tudi stari ljudje posebno citre obrajtajo in kar se okoli tistih vrtí. Željno je pričakoval prve nedelje. Ker je bil vendar le še nekoliko kristjan, ob nedeljah ni vozil. Prav za prav se pa to ni bilo njegovemu verskemu prepričanju zahvaliti, temveč gospodarjevi previdnosti,

ker nikakor ni hotel, da bi bil Matija tudi v nedeljo in praznik živino mučil, ki je bila prav tako potrebna počitka, kakor ljudje. Matiju je bilo pa to tudi všeč. Vsaj je bil prost, kakor teliček na paši. Dopoludne, ko so šli drugi poštenjaki v cerkev, je Matija po zabavnem sobotnem večeru navadno spal in je še le proti poludnu vstal ter šel kósit.

Po kosilu prišli so godci in če teh ni bilo, Honzl s citrami je bil vedno pri rokah, Matija pa na ples vedno pripravljen. Redno vsako nedeljo popoldne je preplesal do večera, pa tudi še pozno v noč. Kar ob tej priliki ni zapil, in to ni bilo z lepo lahko mogoče, zapravlil je kasneje pri igri, kjer je redno ves svoj zaslužek pustil.

Nekega večera že na spomlad pride v vaško gostilno družbica škricev. Rekli so, da so popotniki z Dunaja, ki si za kratek čas svet ogledujejo. Beseda je dala besedo, naposled pa igro. Tudi Matija je bil takoj med njimi. Dunajčani sploh prijazni ljudje povabijo ga na igro, kar si Matija pač ni dal dvakrat reči. S početka je imel srečo. Kakor so vrgli, je dobil. Karte so mu vedno tako padle, kakor si jih je sploh le želel. Toda, žal, na svetu nobena riba in sploh nobena reč ni tako spolzka, kakor ravno sreča. Kar naenkrat je ta Matiji obrnila hrbet, ter je priskočila Dunajčanom na pomoč. „Moraš mi zvesta ostati, mislil si je Matija, prisiliti te hočem

na to“, in je stavil vedno večje svote, misle, da kar je do sedaj zaigral, pridobil bo kar h krati nazaj.

Gorjé mu, kdor se pri igri na to pot podá, zgubljen je! Komur je sreča pri igri hrbet obrnila, stori najbolje, če ga tudi sam obrne igri, ali pa naj si pripravi milijone, da jih zaigrá; lahko bi jih, če bi dosti dolgo in zadosti predrzno stavil. Nekako tako godilo se je našemu znancu Matiju. Prej nego v eni uri zaigral je ne le vso gotovino, kar jo je imel, temveč tudi še konje in voz! Da, celó obleko je hotel zaigrati, če bi bili Dunajski „kozaki“ — kajti to so namreč bili tisti igralci, — hoteli še dalje igrati z njim. Ker jim ni kazalo vozu in konj s saboj jemati, kajti kozak ima najrajše cvenk ali pa papir s cesarsko podobo, pogodili so se za primerno odškodnino v denarjih, ktero jim je Matijev gospodar izplačal, za kar mu je Matija podpisal dolžno pismo v pričo mož, da mu je res tri sto goldinarjev dolžan! Za to obdržal je pa konje in voz, kar mu je bilo neogibno potrebno.

Pomladni vetrovi jeli so sneg topiti in Matiji je došlo od doma pismo, da če še živi, naj se nemudoma povrne domú, ker se bliža čas setve.

Kakó je to pismo našega voznika pogrelo, pač ni lahko popisati. Domu naj bi šel — brez konj, brez vozú in brez denarja. Ne, tega pa že ne! Rajši po svetu sto milj daleč, kakor pa v

Šmarten nazaj brez komatov. Ko tako premišljuje, kaj bi bilo najbolje vkreniti, zasači ga njegov gospodar.

„Matija, kaj pa tako zamišljen?“

„Kaj bi le ne bil, ker mi gre za nohti. Na, beri!“

Rojak prebere pismo in se nasmeje. „Vem, kje te čevelj žuli, vem Matiček moj. Le potolaži se, ne bo nobene sile. Hvala Bogu, saj smo še vendar nekoliko na trdnem. Kaj ne, ti se bojiš domu, ker nimaš kaj prida, ali prav za prav nič pokazati? Ali ni res?“

„Da, da, ko bi le tako ne bilo!“ pritrди žalostno Matija. „Konji in voz so tvoji, jaz pa skoraj bos in raztrgan. Kar sem prislužil — in bili so lepi denarji, vse je šlo pri igri rakom žvižgat. Oh, kaj bodo oče rekli, ko pridem brez konj, da še celo brez biča domov? Sami ga bodo v roko vzeli in naklestili me bodo da bom klobasast. Ko bi že vsaj kaj okroglega imel pokazati, bi že še bilo!“

Matija je bil res tako skesan, da bi bil vreden velike odveze, če bi se bil zarad svojih malopridnostij tako kesal, kakor mu je bilo žal da ni imel nič denarja.

„Ne boj se Kranjec, rojak moj, tolaži gospodar, saj se poznamo. Dobro vem, da nisi iz slabe hiše. Tudi vem, da ker si najstarejši sin, boš danes ali jutri gospodar. Vidiš to mi zado-

stuje, da ti ne bom konj zadržaval. Pismo na tri sto goldinarjev imam že v škrinji. Napravila bomo drugo na pet sto, da ne pojdeš brez okroglega domú, če mi obljubiš, da od tukaj pa do Šmartna ne boš nobenih kart v roko vzel! Teh dve sto goldinarjev ti mislim kot posojilo na roko ušteti!“

Da je Matija to in še vse kaj več obljubil, nam boste radi verjeli. Res sta napravila novo dolžno pismo na pet sto goldinarjev, staro pa raztrgala. Gospodar odšteje Matiji dve sto goldinarjev, spravi pismo in stvar je bila pri kraji. Matija se drugo jutro lepo na pot odpravi proti domu, kamor je proti večeru že prišel.

„Se ti je gotovo dobro godilo, pravijo oče, ker si bil tako moški, da nam niti pisal nisi. Drugi, ki so iz tega kraja po Koroškem oglje vozili, so vsaj po enkrat ali tudi po dvakrat domú pisali, da jim je kak plaz konje in voz pobral. No, no, kakor vidim je tebe sam Bog varoval nesreče!“

„Saj ga je tudi res, pristavijo mati, kako sem ga pa tudi vsak dan njegovemu angelju varhu priporočala!“

„O pač res, pravi Matija, sem bil še zadosti srečen, hvala Bogu!“

„Kaj pa denarja, ali si ga kaj prinesel?“ vprašajo oče.

„O, tudi ga imam nekaj“, namuza se Matija ter izvleče rejeno listnico z dvema sto goldinarji, ktere mu je Korošec na dobro vero in dolžno pismo posodil.

„No, že vidim, da si nekaj vreden, pravijo oče, bomo že naredili!“ Na to vstanejo in odidejo po svojih opravkih.

Matija se je navidezno tudi še dalje dostojno obnašal, kakor se katoliškemu kristijanu spodobi in tudi delal je po svoji moči. To je bilo že priletnemu očetu tako všeč, da so v jeseni na roženvensko nedeljo zjutraj v hlevu k Matiji zobanje nasipajočemu stopili in rekli: „Matija, danes pojdeva pa skupaj k podružnici. Somenj je doli in stisnila ga bodeva po službi božji kak polič, somenj se bo pa že tamkaj dobil, saj so ob takih prilikah pri Kimovcu vedno dobro založeni.“

Matija je gledal kaj to pomeni, kajti od svojega desetega leta ga že niso oče nikamor več s saboj jemali in sedaj imel bo o sv. Matiji štiriindvajset let. To ni, kar si bodi. In Matiji se je nekaj v glavi zabliskalo in zašumelo, kakor bi bil kedo po tihem rekel: „Franica!“

Res smo ju videli na roženvensko nedeljo po opravljeni službi božji zaviti po cesti proti Kimovcu, kjer nista bila edina gosta, temveč je že več družih vživalo dobrine smajnega dne, obstoječe iz goveje juhe, mesa in kislega hrena.

Zalivali so pa z rudečim vinom. Tudi naša dva znanca naročita si dobro kmečko južino (kosilo) in polič vina, ktereга jima je brhka Franica prinesla.

Po kosilu prisede tudi Kimovec in razgovor se je pričel in pletel o raznih stvareh; naposled so jo zavozili na gospodarstvo. Stari Jerič se je pritožil, da njegova pleča že niso več zadosti trdna, da bi zamogle še vspešno zmagovati butaro, ki mu jo nalaga domačija.

„Pa odloži“, pravi Kimovec, „saj imaš korenjaškega sina.“

„Bi že“, meni Jerič, „pa saj sam veš, kakošne so dandanes ženske. Kakega vruga naj si na glavo navlečem, da mi bo še kruh zapirala, potem pa imam! Ko bi kako tako-le dobil, kakor je ta-le Tvoja Francika, take bi se pa prav nič ne branil.“

Kimovec se pri teh besedah namuza, Matija pije in Franci s poličem vina ravno memo hiteči napije.

„Saj ti jo dam“, pravi Kimovec, „samo če ti bo dokle le zadosti dote imelo. Več kakor osem sto bi ji na noben način ne mogel šteti.“

Prav v tem trenutku raztegnil je Navžar svoj „meh“, in mladina, med njo v prvi vrsti Franica in Matija, sta se za smajni dan po hiši zasukala.

Bodoči predpust prišla je v Šmarten k Jeriču nevesta. Bila je Kimovčeva Franica. Hej, kaka vam je bila to ženitnina; koliko bališča in koliko voz svatov. Vsa vas je bila kvišku. Od kar vas stoji, take svatbe nihče ne pomni, kakor je bila ona Jeričevega Matije. Bog daj, da bi bil tudi zakon tako srečen!

Povedali smo že, da je bila Franica iz gostilne doma in vsled tega nič posebno težkih del navajena. Ker v Šmartnu tedaj ni bilo nobene krčme, kmetje so bili pa še precej petični, Franica sproži misel, da bi ne bilo napačno, če bi krčmo napravili. Krčma nekaj vedno nese in če ne več, vsaj toliko, da kaplja. Toda če ni v pravih rokah, pa tudi domačijo skaplja.

Matiji je bil Franičen nasvet všeč; prvič je bil Matija veseljak prve vrste, strasten igralec, pa tudi potegnil ga je rad. Vse to se mu je pa v sijajni luči pokazalo, če bi imel krčmo doma. Vsako nedeljo polno omizje veselih gostov, kaj bi si le mogel lepšega misliti. Takoj je bil zadovoljen in je šel k županu in od ondot k glavvarju po patent. Ker je bila hiša na dobrem glasu, so mu pri okrajnem glavvarstvu takoj patent dali in pustno nedeljo so pri Jeriči prvi sod vina nastavili. Da se je v hiši vse trlo, kajti ljudje so pritisnili tudi še iz bližnjih vasi, nam že smete verjeti, če tudi je bila hiša s kamro vred jako prostorna. Vganjale so se marsikake

prismodarije in tudi za godca je premetena Franica skrbela. S tem se svojemu tastu, staremu Jeriču, ni kdo vé kako prikupila, toda mož se je tolažil s tem, da je pustna nedelja.

Na belo nedeljo si imel pri Jeriču že zopet pustno nedeljo. Godci so godli, fantje plesali in s petami ob tla pribijali, da se je kar kadilo za njimi. In tako je šlo potem vsako nedeljo in vsak praznik. Stari Jerič se je pač hudo za ušesi praskal, kaj je storil, da je Matiji gospodarstvo izročil in da mu je tako ženo poiskal.

Franica sicer ni bila napačna. Kruha starima dvema ni nikdar zapirala, grdo jih tudi ni gledala ali še celó jima grižljeje požvekavala, kakor ima to marsiktera druga „ta mlada“ navado. Zato je imela pa drugo slabo stran in ta je bila: prevelika potratnost. Varčnosti ni poznala in pa ples je strastno ljubila. S tem je pa staremu tastu huje rane sekala, kakor če bi mu bila kruh zapirala in nezabeljen sok na mizo nosila.

Stari Jerič in sosed njegov Ajdovec sta bila poštenjaka stare dobe. Kolikrat stala sta skupaj konec Ajdovčeve hiše, kedar so v nedeljo popoldne pri Jeriču za godci ceptali in z nogama ob tla bíli! Oh kolikrat je mož žalostno odmajaval z glavo: „Kaj sem storil, kaj sem storil! Matija in Franca bodeta v desetih letih vse pognala,

kajti kjer v praznik plešejo, ondi v delavnik brez kruha malicajo.“

„Res je tako“, pritrdil je stari Ajdovec.

Dobro je bilo, da moža nista čakala prerodskih svojih besedij!

Matija se je zopet z vso strastjo igri vdal, Franica je pa plesala tako na vso moč rada. Ali je čuda če je pri takem gospodarstvu šla domačija rakovo pot. Konec prvega leta o doti, ki jo je Franica s saboj prinesla — osem stotakov je bilo — ni bilo ne duha ne sluha. Matija jo je pogнал pri igri, nekaj jo je pa oštarija vzela. Da bi si mož nekoliko opomogel, mu pride zopet nesrečna Koroška dežela na misel. Ker je videl, kako dobro da se Žnidarju godi, ki tjekaj gori pšeno, moko in sočivje vozi, mislil si je Matija: Doma tako nič ne zamudim, bom pa do spomladi zopet na Gorotanu oglje prevaževal, da konji ne bodo zastonj v hlevu stali. Staremu očetu je bila misel še prav všeč, kajti mož si je mislil, naj le gre, vsaj ne bo doma zapravljal in igral. Če si je že tedaj ko je bil še fant dve sto goldinarjev prihranil, kaj bo še le sedaj, ko je mož in ima že več pameti v glavi.

Ni bilo dolgo tega in pred Jeričevo hišo stal je naložen parizar. Samega boha naložil je Matija nanj, kolikor ga je gori spravil in odrinil je z njim na Koroško, kjer je ostal do spomladi. Kako se mu je sedaj godilo, ga nečemo spremljati, ker

je bilo življenje preveč pohujšljivo. Konec tega popotovanja je bil tak, da se je Matija nekega večera proti veliki noči skoraj na pol nag domu pritihotapil. Opomniti nam je, da je med tem enkrat tudi domu pisal po 500 goldinarjev, češ, da mu je plaz konje in voz vzel in v propad treščil.

Stari Jerič se je vstrašil, ko je zvedel, kaj da Matija piše. „Nič ne bo z njim“, rekel je mož in ni se motil. „Če je že konje in voz poleg tolišnje gotovine pognal, šla bo tudi lepa domačija v zrak, kakor dim ob jasnem vremenu.“ Vendar so mu denar poslali, ne vedoč da ima Matija ondi toliko dolga še od prejšnjih let, ko je še samec bil. Temvečja je bila pa žalost starega moža, ko je videl zgubljenega sina zopet pred saboj, popolnoma ubožanega. Matija je na Koroškem vse zaigral, kar je imel s saboj in pa še tisoč goldinarjev po vrhu, ktere je ondi na menjico dolžan ostal.

Čas, kakor je znano, hitro poteka in tudi tega pol leta je hitro zbežalo, v katerem je Matija obljubil menjico plačati. Le še teden dni je bilo časa, denarja pa nikjer. Naj pri tej priliki še opomnimo, da je bil stari Jerič toliko previden in ni vse gotovine Matiji izročil, temveč jo je večji in precej zdaten del pridržal v svojih rokah.

Matija je dobro vedel, da imajo oče še veliko denarja. Zato se je odločil, da bo ondi potrkal.

Slovenci trdimo, da je vsaka pesem le nekaj časa lepa. Prav teh misli je bil tudi Matijev oče, stari Jerič. Ko mu Matija pové, koliko denarja da mu bo treba, moža groza pridvigne, kakor bi ga bil gad pičil. Matija jih je nekaj slišal in to takih, kakoršnih že zdavnej ne ali pa še nikdar. Ker je bil sam tudi nagle jeze, sta se z očetom sprla, in naposled se je sin spozabil, da je ta, ki je pred njim, oče njegov in ga je vdaril. Stari Jerič poravná se pa kvišku, dvigne roko in pravi: „Brezbožni sin! Zapomni si, kedaj si vdaril svojega očeta! Prokletstvo božje te bo zadelo, ker si se pregrešil proti četrti božji zapovedi. Uši te bodo jedle in žalosten bo tvoj konec!“

Kaj se je na to zgodilo moramo zopet preskočiti, ker je podoba prežalostna, da bi jo razvijali pred našimi očmi. Le toliko naj omenimo, da je stari Jerič vsled tega žalostnega prizora v družini obležal in čez teden dni umrl. Ljudje so trdili, da ga je Matija — ubil.

Preden je pa stari mož oči zatisnil, poklical je k sebi svojo hči Marijano, ki je bila pol ure od domače vasi omožena. Tej je izročil gotovino z opombo, da naj se z ostalimi otroci enako razdeli, kar bo ostalo čez ustanovne maše in pa pogrebne stroške. Matija in Franica imata že svoj delež in sicer domačijo in pa očetovo prokletstvo.

Kakor se blagoslov starišev že od daleč vidi na dobrih otrocih, tako se tudi pozna njihovo prokletstvo. „Očetov blagoslov otrokom hiše zida, materna kletev jih pa do tal podira!“ Resnica teh besedi po njihovem pomenu spolnila se je živo pri Jeriču.

Dolgá je bilo od leta do leta več. Polje zanikrno in površno obdelano ni več toliko rodilo, kakor pod prejšnjim gospodarjem. V hlevu jele so se oglašati razne bolezni, v hiši so pa kljubu temu še vedno plesali vsako nedeljo in praznik, da se je kar kadilo za njimi.

Matija še enkrat naloži voz z bohom in drugo robo ter pelje na Koroško. Največ ga je gnala tja gori zapadla menjica, za katero je Matijev rojak že denar tirjal. Ker ni imel tolišnje svote pri rokah, pogodila sta se s Korošcem tako, da se je za osem sto goldinarjev vknjižil na Matijevem posestvu in to na prvem mestu. Matijeva žena, Franica, ga je spustila naprej in sicer za vso doto — za celih osem sto goldinarjev. Dve sto goldinarjev mu je pa Matija plačal iz vtrženega denarja za boh. Menjica je bila sedaj plačana, gruntec je imel pa 800 goldinarjev več dolgá, ki so mu najboljši mozek izpijali.

To pot je Matija vendar toliko pazil, da se je vsaj z enim konjem in navadnim vozom domu povrnil. Morda ga je bilo sram, da bi bil zopet bos prišel, ali je bilo kaj družega, nam ni znano.

Kmalo po njegovem prihodu nastala je pa govorica, da je bil v Predosljih pri Krčonu konj in voz ukraden. Cigani so bili obdolženi, da so ga vzeli in so jih tudi res celo tolpo prijeli ter zaprli; toda kaj so jim hotli? Ker ni bilo ne konja in ne vozu pri njih, in tudi drugih dokazov ne, morala jih je sodnija zopet izpustiti.

Matija je pa med tem voz lepo prebarval na zeleno, češ, tako je bolj trpežen, s konjem je šel pa v Kamnik na somenj, kjer sta z nekim Tuhincem menjala. Matija je trdil, da konj, ki ga je s Koroškega prignal, oziroma s katerim se je pripeljal, ni hotel nič kaj rad jesti in da ga je zato zamenil.

Hudobni jeziki, ki hočejo vsako reč do konca dognati, so pa vse drugače trdili. Le-ti so po vsi sili hoteli vedeti, da tisti cigan, ki je na Predosljih voz in konja vkradel, ni bil nihče drug, kakor Jeričev Matija. Prav to je bil, rekli so, vzrok, da se mu je tako silno mudilo voz pobarvati, konja pa zameniti.

Od tedaj jeli so se pa ljudje Jeričeve krčme ogibati. To je bilo vaščanom tem laglje, ker je nekako v tistem času jel Tilka tabernati. K večemu le še kaki potegnjači in zanikrneži zahajali so k Jeriču. Vsled tega mu pač ni družega kazalo, kakor patent gosposki vrniti, če ni hotel zastonj davka plačevati od gostilne, v kateri je toliko potočil, kolikor je sam popil. Matija se

ni dosti zmenil za to, Franica pa tudi ne. Zadolžena sta bila že do ušes, na posodo ni bilo nikjer več dobiti in družega ni kazalo, kakor prodati, kar navadno vsak gospodar naredi, kedar ne more več obresti zmagovati.

Jeričev gruntec je šel toraj na boben in to je bil prvi sad očetovega prokletstva. Doma ni družega ostalo, kakor nekoliko polja, eden gozd, hiša in vrt, vedno še zadosti, da bi bilo čvetero pridnih rok še vedno lahko družinico preredito. In bi jo tudi bilo, če bi ne bilo treba delati. Ali to je joj. Poleti je solnce prevroče, pozimi pa prehud mraz. Spomladi in jeseni je pa sploh premo-kro. To so bili vsekako toliko tehtni vzroki, ali vsaj Matiji so se zdeli, da se je kolikor se je le dalo, dela ogibal in je skušal na laglji način živeti.

Stari Ajdovec in stari Jerič, Bog jima daj nebesa, sta sicer trdila, da je Bog noč ljudem za počitek vstvaril. Matija je to tudi vedel, če prav se sam v poslednjem času ni po tem nauku ravnal. Odkar so mu gruntec prodali, se mu je red časa kar popolnoma spreobrnil. Po dnevu je najraje po sencah polegal, ponoči je pa oživel, kakor jež. Včasih ga je pa tudi po več dni zmanjkalo. Tedaj so rekli da je šel v gostije, od koder se je navadno ponoči vračal in kakor so tisti trdili, ki so ga tu pa tam zjutraj na vse zgodaj srečavali, nikdar ne prazen. Navadno je prihajal

z vrečo oprtan. Kaj da je prinašal, ni nikomur kazal, listja iz hoste menda ne!

Nekako dvajset let ali pa že nekaj čez bo, ko je bilo pri županu v štacuno vlomljeno in nekaj sukna, platna, družega kramarskega blaga, kave, sladkorja, kakor tudi več bokalov slivovca vkradenega. Sreča je nanesla, da so orožniki enega prijeli izmed tiste tatinske zadruga. Ker ni bil še nikdar zaprt, še ni bil tako navihan, kakor so stari tatje in se je kmalo vdal. Ob enem povedal je tudi še za druge tovariše. Med tistimi je bil Jeričev Matija.

Od kar je zvedel, da ga cesarski možje iščejo, je dal domu slovó, ter se je drugod potikal. Le ponoči jo je tù pa tam prisekal za malo časa, pa je zopet odšel. Neko noč prikrade se Matija zopet domú pogledat, kaj dela družina. Neprijatelj njegov ga je videl. Orožniki so bili ravno v vasi. Matijev sovražnik gre in jim to objavi. Ni dolgo trajalo in imeli so ga. Vklenili so ga in s saboj vzeli. Dve leti ga ni živa duša več videla, tako dobro so ga spravili v Ljubljani na Gradu.

Da mož ni bil zabite glave, je to dokaz, da se je na Gradu v dveh letih čevljarstva izučil. To se zná, da je bilo vse bolj šušmarsko, kar je izdelal, toda znal je pa vendar-le nekaj, kar bi ga bilo pošteno redilo, če bi bilo možu sploh kaj do dela.

Odslej nadalje se je pa njegovo življenje delilo med trudapolno stikavanje po prostorih drugih ljudi, posebno če je kje vedel, da jih ni domá in pa med miroljubivim počitkom v Ljubljani na Gradu.

Ko je bil poslednjič pod ključem, je bil, ako se ne motim, notri sedem let, ktere je tudi srečno prestal. Človek bi mislil, da ga bo to zmodrilo, toda kaj še. Teden dni ali kaj, potikal se je po domači vasi, kar ga je nekdam noč vzela. Živa duša ni zvedela, kam se je obrnil; čez dolgo časa prišla je v deželo novica, da so na Koroškem pri bogatem kmetu tatove prepodili. Eden je tako nesrečno iz vrha na zemljo skočil, da si je nogo zlomil in je ondi obležal. Prijeli so ga in poslali v Celovec, kjer je v ječi umrl. To je bil Jeričev Matija.

III. O umoru.

13. Zamenjêna skledica.

V manjšem mestu živela sta dva zakonska med saboj kakor pes in mačka. Nekega jutra je bila pa žena posebno dobre volje, ko je kuhala zajutrek. Že je bilo pogrnjeno in kava v skle-

dice nalita, vsakemu svoja. Gospod se je ravno prekrižal, kajti te lepe navade ni pred nobeno jedjo opustil, kar nekdo potrka. Gospá skoči kviško in gre venkaj. V tistem trenutku pade pa pajk od stropa gospodu v kavo. Pajki so se mu že od nekdaj silno gnjusili. Hitro ga gospod venkaj vrže, ob enem pa svojo skledico zameni z ono svoje žene, češ, ona ni videla, da je pajek padel v kavo in se ji toraj tudi gnjusilo ne bo.

Gospá se vrne in povžije zmenjeno kavo z gospodom vred. Toda že čez malo časa jelo jo je grozno ščipati in pa krč jo je zvijal. Takoj so poklicali zdravnika, da bi ji pomagal, če bi bila pomoč sploh še možna. Žal, da ni bilo več mogoče, kajti zdravnik je takoj spoznal, da je gospá zastrupena. Res je tudi kmalo na to v groznih bolečinah umrla.

Sodnija je klicala takoj moža na odgovor, če mu o tem zavdajanji ni kaj posebnega znano. Toda kaj mu če znanega biti. Povedal je, kar je vedel in s tem je bil pri kraji. Spustiti so ga morali. Preiskava in druge okoliščine so dokazale, da si je gospá sama zavdala, hoteč svojega moža v jamo spraviti. Tù je vendar prst božji očividni, da bi lahko kar prijeli zanj!

14. Kazen in pokora.

Ivan je bil velikošolec na Dunaji. Na počitnice je zahajal k svojemu stricu, ki je bil v Ravnini za župnika. Vselej je z radostjo pričakoval tistega srečnega dne, ki ga je pripeljal v župnikovo družbo, lansko leto pa še bolj, ker je bil stric prestavljen na novo župnijo.

Z Dunaja po železnici dospevši, ga je na kolodvoru že hlapec z vozom čakal, s katerim sta hitro zdrdrala proti še nepoznani novi domovini. Pot ju pelje memo križa, kjer je klečal borno oblečen človek sivih las v molitev zamaknjen.

„Stari Miha že zopet moli“, pravi hlapec, ko se oba odkrijeta in voz memo drkne. Miha se niti zmenil ni, naj se je peljal kdo memo njega ali pa je cel batalijon vojakov kretalo; on je bil vedno popolnoma v molitev zamaknjen.

Kmaló na to obstal je voz pred župnikovim domom in „dobro došel, dragi mi Ivan!“ zadelo je prišlemu iz veže, kamor mu je prišel župnik naproti in ga je v hišo odpeljal.

Ivan popisuje svoje potovanje in konečno tudi vpraša svojega strica, kdo je tisti stari Miha, ki vedno hodi pred križ molit?

„Stari Miha je pobožen spokornik, ki, kakor si videl, ob vsakem vremenu h križu zahaja in moli. Žalostne čase ima ta človek za saboj. Leta in leta presedel je v ječi po nedolžnem in prišel

je ob vse premoženje. Sicer pa sam rad pripoveduje svoje žalostne dogodke. Kedar bodeta znana, ti jih bo že povedal, saj večkrat pride semkaj.“

Ivanu ni bilo treba dolgo čakati, kajti stari Miha se je kmalu pri župniku oglasil. Le-ta mu razodene, da bi Ivan jako rad njegovo zgodbo slišal. Miha, dobra duša, se ni dal prositi, temveč je takoj pričel:

„Bil sem svoje dni premožen človek in najlepša hiša v tej-le vasi je bila moja. Polja sem imel tudi veliko. Zvesta žena in ljubljen sin sta mi bila pa v največje veselje na svetu. Čuda sem bil pa tudi prevzeten in nikdar nisem pomislil, da je Bog tisti, ki mi je vse to dal, temveč sem sam svoji moči in pridnosti na rovaš zarezaval, kar sem si pridobil. Ko bi se bil na leto vsaj le po enkrat domislil, da mi Bog lahko v enem trenutku vse vzame, kar sem si v mnogih letih s trudom pridobil! Ne, pa niti to mi ni prišlo na misel.

Proti ženi in sinu, kakor tudi proti sosedom sem bil vedno razdražen in sem se silno rad kregal. Grdo sem ravnal s posli. Na zvestobo in vero nisem kdo vé koliko dal, in za resnico se nisem ravno preveč pulil, pri vsem tem pa tudi nisem bil očiten goljuf ali pa lažnik iz navade. V cerkev nisem nikdar hodil. Temraje pa sem zabavljajl čez vero in duhovne, da še celó

bogokletstvo mi je bilo jako priljubljeno govorjenje.

Kar me je dosegla grozna roka vsemogočnega Boga. V bližnjem gozdu našli so vaščana umorjenega. Ker sva si bila midva že več časa smrtna sovražnika in sem se mu bil jaz tudi poprej hudo zagrozil, se je sumnja takoj ná-me zvalila, češ, jaz sem ga ubil. Nič več Vam ne morem vsega povedati, kaj da se je tako lepó vjemalo proti meni, da je bila krivda res dokazana. Celó eden mojih hlapcev je proti meni prisegel, da je videl, kako sem bil tistega dné, ko so soseda ubitega našli, prepaden in zmeden prišel iz gozda, in da sem silno razburjen menda njemu rekel, da se je nekaj zgodilo, o čemur bodo ljudje še dolgo govorili. Na podlagi teh dokazov so me obsodili na smrt. Po milosti cesarja pa sem bil potem pomiloščen v dosmrtno ječo.

Petnajst let zdihoval sem po nedolžnem v zaduhlem zidovji. Sedaj še le prišel je pravi morilec na smrtno posteljo, kjer se je pred pričami izpovedal, da je on pred petnajstimi leti soseda ubil, ki so ga v gozdu našli. Takoj se je pričela obravnava proti krivopričniku, nekdamo mojemu hlapcu in jaz sem bil oproščen. Poln neskončnega studa vprašal sem pri obravnavi krivopričnika, kaj je vendar mislil, da me je v tako grozno nesrečo pahn timer ker mu vendar ves

čas, dokler je bil pri meni, nisem niti za las hudega storil.

Odgovoril mi je in videlo se mu je, kako da sika iz vsake besede strastno sovraštvo. Rekel je namreč, da so moja kletvina in grožnja za vsako malenkost, kakor tudi vedno zmerjanje v njem obudile željo po maščevanju in so tisto potem toliko časa gojile, da se mu je ponudila prilika. Pohujšanje, katero sem mu menda dajal z nepoštenostjo in lažjo, mu je vničilo ljubezen do resnice; pohujšanje pa, ki sem mu ga dajal s tem, da sem zasramoval sv. vero in bogokletno govoril, mu je, kakor je rekel, vničilo svetost prisege. Rekel mi je tudi, da sem morilec njegove duše, kajti k meni je prišel pobožen in priden; pri meni pa je zgubil vso vero.“

Miha je jel jokati. „Petnajst let, rekel je tresoč se, sem moral po nedolžnem v ječi prebiti. Ko sem bil zopet prost in sem prišel domú, počivala sta mi že žena in sin v hladni zemlji, moje premoženje je bilo pa vse v ptujih rokah. Vendar se pa to vse še prenašati dá nasproti očitaniu krivičnika, ki je trdil, da sem mu umoril dušo. To je, kar me najsilneje grize in me bo grizlo do konca mojega življenja.“

„Hlapca so zaprli zarad krive prisege in je že čez nekaj mesecev v ječi umrl. Duhovnika, ki mu je hotel na poslednjo uro prinesiti sveto popotnico, ni maral in je nespokorjen umrl.“

„Ali Vam je sedaj umljivo, zakaj da klečim vsak dan po več ur pred svetim razpelom? Za delo nisem več, kajti moja moč je ostala v ječi. Za stanovanje mi ni skrbeti, to mi daje občina; hrano mi donošajo dobri ljudje. Zato pa temveč in temrajši prosim usmiljenja našega Odrešenika, če sem res ono dušo odvrnil od njega, da naj bi mu dal večni mir in pokoj. Molim pa tudi za srečno zadnjo uro sebi in svojim rojakom.“

Župnik in Ivan sta bila ginjena tolišnje silne nezgode.

Ko se je bil Ivan čez leto dni zopet povrnil k stricu na počitnice, je takoj zopet vprašal po starem Mihi.

„Tega ni več med nami, rekel je župnik. Že je nekaj mesecev tega, ko so se bili pijani fantalini spravili nad znamenje, da ga bodo podrli. Navzoči starček jim pa te oskrunbe nikakor ni hotel dovoliti. Kar eden fantov zavihti kol in Miha z njim po glavi vdari, da se je takoj nezavesten zgrudil. Živel je le še toliko časa, da smo ga prevideli s svetimi zakramenti; takoj na to izročil je Bogu svojo neumrjočo dušo. Naj bi mu bil Bog zarad velike njegove pokore milostljiv!“

Kdo bo tajil tukaj grozno kazen božjo. Petnajst let moral se je ubogi Miha pokoriti, po nedolžnem sicer zarad krivde, ki so mu jo podtikali, tembolj kriv pa zarad preteklega življenja,

s katerim je celó dušo svojega hlapca pogubil. Tako doseže roka Gospodova vsakega grešnika, naj bo velik ali majhen.

15. Kakor življenje, taka smrt.

(Izvirna.)

Gostov Pavel je bil pretepač in nasilnik prve vrste. Kjer je bil kak pretep, kjer kak somenj, kjer kak shod, tam je bil Gostov Pavel in tam je bil izvestno tudi pretep. Za Boga se ni zmenil, temveč je pa obračunal hudiča, ktere ga je v raznih sestavah pri vsakem pretepu zvesto na pomoč klical. Velikansko je število tistih nesrečnežev, ktere je telesno pokvaril! Temu je zlomil nogo pri metanji, drugemu je nakresal s kakim polem tako po roki, da ni bila za nobeno rabo več, tretjemu je izbil oko, četrtega je okrižal z nožem po obrazu. Pa tudi med rebra je rad osuval z nožem tistega, s katerim se je pretepal. Brez pretepa zanj ni bilo veselja na somenju, zato je pa tudi tako vestno skrbel zanj. Mnogo jih je spravil tudi v ječo, ker je bil vedno on tisti nagajivec, ki je boj pričel s svojim pikrim zbadanjem.

Vendar — posoda le toliko časa vodo drži, dokler se ne razbije. Nekako tako zgodilo se je

tudi Pavletu. V Kamniku je bil somenj. Gostov Pavel je šel tjekaj. Nazaj gredé mu je bilo silno žal, da se v mestu ni hotel nihče ž njim pretepati. To so pa fantje zarad tega storili, ker so ga poznali, kakošen cigan da je, in pa tudi žandarjev je bilo veliko v mestu. Na travnikih prav pred rojstno vasjo začne toraj zopet enega svojih tovarišev zbadati in se vanj zaganjati. Ni dolgo trajalo in oba sta imela nože v rokah. Kakor besna volkova planila sta eden v družega in v tistem trenutku omahnejo Pavletu roke, iz vratú mu začne pa rudeča kri hoholati. Dva ali tri korake je še storil, pa se je zvrnil po tleh. Tovariši njegovi so ga prijeli in domú nesli. Med potoma izdihnil je svojo grešno dušo. Zdrav je Pavel zapustil hišo, kjer so s stariši gostovali in mrtvega so nazaj vanjo prinesli.

16. Tudi podoba – toda káka!

V Berolinu so napravili za slikarije razstavo, na kateri je bila poleg krasne podobe križanega Zveličarja razstavljena neka druga bolj zanikrnega značaja. Naučni minister Müller je to nasprotje opazil in je ukazal podobi ločiti. To pa liberalcem nikakor ni bilo prav in všeč, in jeli so celó po časopisih naučnega ministra prijemati zarad tesnosrčnosti. To se vé, da je pri

vsem tem tudi zanikrna podoba silno veliko na veljavi pridobila — v liberalnih očeh. Kmalo se je oglasil tudi kupec za njo. Bil je borzijanec in čuda bogat. Obesil jo je v najlepši sobi na najodličnejem mestu na steno, kjer se je navadno zbirala gospôda. Da se je ondi marsikaj nespodobnega govorilo, nam pač ni treba praviti, kajti k temu je že podoba sama povod dajala.

Kar pride, kakor blisk iz jasnega neba leta 1873 veliki borsni polom. Tudi naš bogataš ga je britko občutil. Če tudi ni vsega zgubil, je vendar prišel ob tolišnje svote, da se je sam sebi reven dozdeval. Oh zguba, zguba, ta je že marsikoga pokopala! Nekega jutra ga je zmanjkalo. Iskali so ga povsod; pretaknili so celo hišo in vse sobe, še le v najlepši so ga našli, toda kakošnega. Ležal je pod nesramno podobo v svoji krvi. Vrat si je bil prerezal. Pred smrtjo znosil se je pa še nad grdo podobo, to vsaj je kazal sled njegove jeze na nji. Vsa čisto je bila vsekrižem razrezana in komaj toliko našel bi bil cele, kolikor bi jo bil s tolarjem pokrtil. Ta prizor je bila tudi podoba, toda kákošna!

17. Nekaj za klafače!

Bil je godec, kakor jih je povsod še danes zadosti, in ta je imel silno grdo navado,

da je na vso moč rad klafal. Naj je bila družba kakoršnakoli, nikdar se ni oziral na njo, temveč je svinjaril, kakor bi bil plačo služil za svojo nesramno govorjenje, ktereга se mu nikdar ni zmanjkalo. Bilo mu je tudi prav popolnoma enako ali so bili v družbi nedolžni otroci, nezrela mladina, ali pa že sami skušeni možje. Bilo je videti, kakor če bi ga bil hudič kar sproti navdihaval, toliko jih je imel vedno na razpolaganje tistih grdih, kosmatih, ktere se navadno le po najbolj zanikrnih beznicah slišijo.

Njegovo nesramno klafanje prišlo je na uho tudi gospodu župniku tistega kraja. Kot skrben varuh izročene mu duhovne črede nikakor ni smel trpeti volka med ovčicami. Poklical je zarad tega nesramnega godca k sebi ter ga je z mirno toda resno besedo posvaril in mu jasno povedal svoje mnenje, da ne bo nič več trpel njegovega pohujšljivega govorjenja v svoji župniji.

Godec pa o tem ni hotel prav nič slišati. Rekel je, da njegove besede niso družega kakor samo navadne burke, s kterimi ljudi razveseljuje. Pohujšavati pa ne misli nobenega ž njimi. Burke briti mu ne sme pa nihče prepovedovati.

Ni bilo dolgo tega, ko je šel neko noč pozno in dobro nasekan domú. Drugo jutro so ga našli pred svojo hišo v gnojnici mrtvega. Poleg njega ležal je pa velik kup gnoja. Ali ni to očiten prst božji? Usta, ki so v življenji vedno polna

bila gnojnice najostudnejega klafanja, pile so tudi poslednjo uro gnojnico — kakor za očitno kazen božjo.

Brzdaj jezik in varuj se nečimernega in grdega govorjenja.

IV. Moje in tvoje.

18. Krivično blago nima teka.

Izak Rosenberg je bil žid, kakoršnega si le misliti morete. Nakopičil si je veliko premoženja in vsega po krivici. Ni toraj čuda, da mu je prišla konečno sodnija do živega in ga je posadila na hladno. Ker so ga pa na daleč okoli poznali kot silnega bogataša in pijavko, mu ni bilo težko pregovoriti jetniškega paznika, da mu je čez nekoliko časa ponoči vrata odprl — proti obljubljeni veliki plači. Če je mož obljubljeno plačo dobil, ne vemo; pač pa je prišel ob službo in pa zaprli so ga na dolgo časa.

Rosenbergu pa beg tudi ni nič pomagal. Sodnija jela ga je iskati in begal je kakor plaha divja zver iz kraja v kraj. Konečno mu ni družega kazalo, kakor: ali izročiti se prostovoljno sodnji

ali pa — umoriti se. Ker je bil preveč strahopežljiv, da bi se bil sam izročil gosposki v roke, napil se je do nezavednosti likerja, v kterega je vlil nekaj kapljic hudega strupa. Strepetal je in po njem je bilo. Kaj mu je pomagalo nezmerno bogastvo, ki si ga je napravil z odiranjem ljudi? Premoženje je po njegovi smrti sodnija cenila na 300.000 mark. Znamenito je, da se je Rosenberg v tistem kraju končal, kjer je bilo največ njegovih žrtev, kjer je največ družin pregnal izpod strehe in kjer je celo prejšnega lastnika svoje sedanje hiše po svetu pognal. Kakor je ta dogodba sicer sama na sebi žalostna in ostudna, se vendar že na miljo daleč iz nje vidi, da neskončno pravični Bog še vedno čuje nad sirotami, kterim brezsrčni oderuhi dostikrat srčno kri izpivajo, za ktero jih potem težka roka njegova zadene. Ne boj se toraj zatirano siromaštvo! Stari Bog še živi in čuje nad taboj in ta bo vničeval in pokoril tvoje zatiralce in pijavke, ki se s tvojo srčno krvijo debelé. Sami bodo morali pripoznavati, da je roka božje pravice silno dolga.

19. Smrt zajčjih tatov.

Dogodba, ki jo boš tu čital, ni dolga, ali tem bolj podučljiva je. Pri Kolinu na Nemškem ob Renu bila je leta 1883 silno velika povodenj

in sicer spomladi in v jeseni. Poplavlila je ravnino na daleč okoli. Ljudje so se rešili, živina in živali kolikor toliko tudi. Najhuje godilo se je ubogim zajcem, katerih se je od blizu in daleč cela tolpa zatekla na bližnji holmec, ki je kakor otok na vse strani iz vode gledal. Vse polno jih je bilo ondi. To sta opazila dva zverinjska tatova in takoj sta vganila, da bi se dalo ondi prav brez truda silno veliko in prav slastne pečenke dobiti. Preskrbela sta si čoln in hajd nad zajce! Obilno sta jih naložila in že sta se mislila domu vrniti, kar pridere še večja voda in jih v čolnu s saboj vzame. Z veliko težavo se jima je posrečilo rešiti nago življenje; naložljivi in pobiti zajci so šli pa vsi po vodi. Valovi so nesli tatova do neke osamljene hiše, ki je prazna iz vode šterlela. Ondi sta se rešila. Kar sta imela s saboj, sta kmalo podrobila, potem sta morala pa lačna čakati, kedaj da bo voda upadla. Silno lačna napravila sta trden sklep, nikdar več ne po ptujem blagu stezati dolgih svojih prstov. To se je zgodilo spomladi.

V jeseni pride zopet velika ploha in za njo povodenj. Vse se je ponovilo, kakor spomladi. Tudi zajci rešili so svoje kožuhe na že znani holmček. Zverinjska tatova sta jih že od daleč opazila in h krati so bile pozabljene vse obljube spomladi storjene. Nobene nevarnosti se nista več bala, temuč le kar hitro zopet v čoln in za

zajci. Sedaj so odrinili štirje zverinjski tatovi proti holmu. Odpeljali so se, vrnil se pa ni noben več. Vsi so našli svoj grob v valovih Renskih.

Nauk, ki ga ljubi čitatelj iz teh vrstic dobiš, je tako očiten, da ti niti treba kazati ni nanj. Bog je zverinjske tatove s prva poskusil s strahom. Vidoč pa, da nič ne izdá opominjevanje, zgrabil jih je z vso jezo svoje pravičnosti! Premisli naj vsak, ter obrne ná-se; vsakemu se bo prileglo.

20. Ne steguj rok po božjem.

Spomladi leta 1854 prišel sem v gorato pokrajino francoske države, kjer sem se več časa mudil, kakor mi je bilo to ljubo. Vás, kamor sem prišel je bila silno revna, ravno tako tudi vaška gostilna, ktera niti klopi ni imela, ter sem se moral na kamen za durmi stoječ vsemi, če sem hotel sedeti. Memo gostilne pride berač. Ker mi je, bilo silno dolgočasno, poklical sem ga k sebi v gostilno. Mož je bil sivolàs in poznalo se mu je, da je videl že več rodov v tem kraju.

„Povejte mi mož, rečem mu, ali so res tukaj ljudje tako silno revni, da si niti poštene gostilne ne morejo omisliti?“

„Smo že revni, že“, rekel je mož, „toda na tej hiši je prokletstvo božje že od leta 1794. Še

sedanjemu posestniku nihče drugače ne reče kakor debeluh, če ga hoče prav hudo ujeziti, kar je v zvezi z njegovim dedom in očetom. Ded sedanjega debeluha je bil namreč tisti mož, ki je vso okolico po svoji odrtiji spravil na beraško palico. Ko je imel že skoraj cele soseske premoženje v svojih rokah, kupil je nunski samostan, ki je na tem-le mestu stal. V cerkvici, ki je bila poleg samostana, stregel sem večkrat pri sv. maši in povem Vam, da tedaj ni bilo nobenega reveža v našem kraji, ker so reveži vsi v samostanu obilno darov dobivali.

Najprvo, kar je prvi debeluh (ded denašnjega storil), ko je samostan v svojo last dobil, je bilo podiranje cerkve. V slepi lini nad velikim altarem stala je podoba Matere Božje, ktera je debeluha še prav posebno v srce bodla; zato jo je pa tudi silno sovražil. Na vso moč rad bi toraj njeno podobo odstranil, toda nikjer ni dobil delavca, ki bi se je hotel podstopiti. Zato je prinesel lestvo, da bi bil sam podobo iz slepe line venkaj vrgel, toda ni šlo; preslab je bil. Jel je kleti in pridušati se, ter delavce klicati, ob enem jim je pa jako dobro plačo obetal. Konečno se vendar eden delavcev polakomni na denar ter zleze gori. Oba sta se spravila nad podobo, ktero sta takoj z vrvijo ovila, ter sta jela vleči. Ko se zopet oba h krati vpreta, dvigneta podobo, z njo vred pa tudi zid, ktereга je do sedaj podoba opirala.

Zvalil se je na brezbožneža. Debeluha je kar pokopal pod saboj, delavca je pa skala za noge vjela, da je kri na vse strani brizgnila. Dolgo časa je preteklo, preden so ju mogli rešiti iz žalostne ječe, delavca z zmečkanimi nogami, debeluha pa mrtvega.

Za debeluhom podedoval je samostan in prokletstvo sin njegov. Kar je poskusil, vse mu je spodletelo; naposled je obupal in se obesil.

Kdor hoče sedanjega posestnika prav do dobrega ujeziti, kedar le preveč svojo moškost stresa, mu ni treba družega storiti, kakor spomni naj mu kaj o prvih dveh debeluhih, pa bo imel takoj zadosti.“

Tako je pripovedoval berač; meni se pa ni prav nič čudno zdelo, da je debeluh vselej tako prepaden, kedar ga kdo njegovih prednikov domisli. Na take prednike pač ne more nihče ponosen biti.

21. Kaznovan cerkven tat.

V mali vasi na Nemškem ulomil je neko noč tat v župnijsko cerkev, odprl s silo tabernakelj, kjer je ukradel obhajilni kelih, svete hostije je pa na nečuvan način okoli raztrosil. Sodnijska preiskava se je pričela, pa ni imela nobenega zaželjenega vspeha. Tat je ostal prikrit dve leti.

Tedaj so se pa tam nekje blizo vnele stope za smodnik in so zletele z delavcem vred kvišku. Roke in noge mu je polomilo, tako ga je zdelalo. Pred svojo smrtjo se je izpovedal, da je on cerkev oropal. Svetni pravici se je lopov znal odtegniti, božji se pa ni mogel skriti! Bogu nihče ne uteče!

22. Oderuhov konec.

Kalešnjakov Jurij je bil prava pijavka med svojim narodom, zato si je pa tudi v nekaj letih precej lepo premoženje skupaj spravil. Saj veste, da je moral dosti grd biti, če za svojo ženo, ktere žive ni mogel trpeti, niti pogreba ni hotel plačati. „Če jo gospodje nečejo pokopati, naj jo pa v dimnik obesijo“, rekel je umazani in skopi Jurij.

Če je prišel kmet v zadregah k Jurju pomoči iskat, mu ni nikdar odrekel. Rad je posodil, samo če je bilo na varnem mestu in na dobre obresti, ktere je točno tirjal. Če si ga pa le prosil, počakal je tudi dve leti za nje in posebno tedaj jako rad, če si mu kaj priboljška obljubil. V tretjem letu izročil je pa svojega upnika brez vsacega usmiljenja odvetniku, s katerim sta ga po kratki pravdi na kant spravila in je Jurij ob takih prilikah navadno gledal, da je tak grunt sam kupil na dražbi dostikrat prav za slepo ceno. Čez

nekaj časa ga je pa zopet z dobičkom prodal. Kaj se je Jurij brigal za pregnane družine, ktere dostikrat zjutraj še niti vedele niso, kaj in kje bodo opoludne kuhale. Na tisoče in tisoče solza iz oči skrbnih provzročil je Jurij, da so se prelile, pa niti ena mu ni kanila na srce, da bi ga bila omečila. Ta človek je moral pač kamenitno srce imeti. Kljubu temu je bil pa po drugi strani zadosti farizejski, da je ob vsaki priliki sklicaval se na božjo pravičnost in dobrotljivost. Hinavec grdi ni nikdar pomislil, da neskončno pravična božja roka tudi nad tistimi sirotami čuje, ktere je njegova lakomna požrešnost pregnala izpod strehe, kjer so bile rejene in izrejene.

Ko je Jurij po smrti svoje žene nekaj časa sam ostal, se je domislil besedi sv. pisma, da človeku ni dobro samemu biti. Zato je jel zopet na ženitev misliti. Sam je bil že v najlepših letih, v tistih namreč, ko začne človek okoli ušes cveteti. Toraj mu je lastna pamet pravila, da deklica pri dvajsetih letih nikakor ni zanj, če tudi bi jo bil na svojih štirinajst tisoč lahko dobil. Poiskal si je rajši čvrsto vdovo, ki je imela tudi lepo domačijo, toda precej zadolženo in pa dvoje otrok, ktera sta za novega očeta tolikanj marala, kakor pes za česen.

Če bi bil Jurij sploh kaj družega v glavi imel kakor misli, kje bo zopet kaj pridobil, bi se vdrugič izvestno ne bil nikdar ženil. Ko se je

namreč v lepem suknenem „pruštofu“ k poroki peljal, se mu je na nekem ovinku konj splašil, Jurij je pa v lužo odletel. To je bilo vendar zadosti določno znamenje, da Jurja v novem zakonu ne čaka nič dobrega. Toda Jurij ni bil praznoveren. Pobral se je iz luže, za potrebo se je otребil, se zopet na voz skobacal in rekše: „'a'or je božja volja, hi!“ (Jurij namreč črke „k“ ni mogel izgovarjati), ter se je peljal naprej k nevesti.

Že takoj prvih pet ali šest tednov spoznal je Jurij, da z novim zakonom ne bo nič. Od vseh strani jela so mu prihajati sama strašila. Od ene strani pričela ga je že takoj prvi teden žena nadlegovati za denar. Treba je bilo davek plačati, obresti nesti, in še veliko drugih potreb. Po drugi strani nagajali so mu pa otroci tako, da mu ni bilo nič več prestajati. Večkrat se je Jurij za ušesi popraskal, zakaj se tedaj iz luže ni naravnost proti domu obrnil, ko mu je angelj varuh vendar tako jasno pokazal bodočnost, kaka da bo, kakor se namreč naš kmet o svojem položaju izrazi, kedar mu ne gre kaj prida. Morda se Jurij zaradi tega ni hotel domu povrniti, ker lastnega doma nič več imel ni. Ne dolgo pred oklici ga je prodal in še prav dobro. Ob enem si je zgovoril za toliko časa „kot“ v hiši, da se oženi, kar je rekel, da se bo kmalo zgodilo.

Če bi mož sedaj po poroki ne bil imel nič

več domovja in nič denarja, bi bil pač pomilovanja vreden človek, tako se mu pa ni ravno sila godila, če mu ni bilo strpeti v novem zakonu, če prav to ni krščanski. Lahko bi si bil najel v mestu kje kako sobo, kjer bi bil s svojim denarjem trgoval. Tržiti z denarjem mislimo tukaj v tem oziru, da bi ga bil zapravljivim in lahkoživim škricom za dobre obresti na ure, pa tudi na menjice posojeval. Toda Jurij se na to ni prav nič razumel. On ni znal družega, kakor le kmete dreti in se je tega tudi zvesto držal.

Ko je tako premišljeval, kam bi se obrnil, da bi se rešil iz žulečega jarma, v ktere ga je sam preko luže vrat pomolil, se mu nekega dne v glavi zablistala, kakor bi mu bil kodeljo v možganih zasmodil.

„K Jožetu pojdem“, pravi Jurij sam pri sebi; „ondi imam že nekaj na gruntu posojenega. Ker je bratranec moj, ne bo nič gotovega plačila zahteval, temveč bo vesel, če ga za obresti ne bom tirjal. Tam bom še najbolje shajal. Žena njegova je pridna in snažna gospodinja, pri vsem tem pa še posebno varčna. Ta mi toraj tudi ne bo oporekala. Tako bom še najceneje živel.“

Kar si je Jurij mislil, to je tudi speljal. Šel je k Jožetu. Ker je bila nedelja, dobil je družino vso doma. Bilo jih je čvetero in to Jože bratranec, žena njegova, domača hči in pa rejenec Cvetko. Med raznim pogovorom odšla je hči v

hlev k živini, rejenec ofliknil jo je pa k sosedu. Jurij je lepo priliko porabil in je vodo takoj na svoj mlin napeljal.

„Jože in Mica“, rekel je, „jaz ne bom ostal kjer sem, ker ne morem. Vzemita me vidva za svojega, saj vama ne bo nikdar žal. Petsto imam na vajinem posestvu že vknjiženega, po katerih ne bom nikdar vprašal, če me sprejmeta v družino.“

Jože in Mica se spogledata.

„Kaj praviš?“ vpraša gospodar svojo ženo.

„I no, ga pa vzemimo“, pravi Mica, skrbna gospodinja, „če bo res hiši na dobro!?“

O skrbna mati, kako opravičen je bil tukaj ta „če bo res hiši na dobro!?“

Jurij se je priselil in se vtaboril. Ker ni imel pod milim nebom kaj prida dela, pri odrtiji je pa kakor znano časa vedno na ostajanje, jel je Jurij misliti, kako bi se še bolj zajedel v Jožetovo posestvo. Grda lakomnost spremenila je Jurja v Judeža. Tudi Jožeta je hotel s posestva spraviti. V ta namen mu je odpovedal svoje bivališče pri njegovej družini, češ, ker ga kličejo opravki na Hrvaško, kamor je mož tudi v resnici odšel.

Med tem napravil je pa v domovini nekako goljufijo z nekim posestvom, ktero je na videz kupil in navidezno pogodbo napravil. Upniki na posestvo vknjiženi bi bili imeli vse zgubiti. Sam

ne vém kako je prišlo, da je eden upnikov prišel goljufiji na sled, in sicer ravno tisti, ki se je med vsemi najmanj cerkve ogibal. Prijel je Jurja. Ker je pa ta, memogredé rečeno, jako trdovraten mož pri svoji pravici obstal in ni hotel nikake druge pripoznati, upniku pač ni družega kazalo, kakor iskati si pravice ondi, kjer jo delí cesarski orel z mečem, žezlom in krono na krempljih.

Upnik je Jurja ovadil zaradi goljufije v okrajnem sodnijskem uradu. Stvar je bila tako kočljiva, da so ga takoj spravili pod ključ. S Hrvaškega poklicali so ga neutegoma domú in zaprli.

To je bila prva kazen božja zaradi njegovega oderuštva. Mnogo družin je spravil on izpod rojstne strehe, vendar nobena ni v ječi sedela, kakor je Jurij moral že pri okrajni sodniji zaprt biti, kjer so ga uši obirale, da je bilo njegovo perilo dan na dan krvavo.

Mica, Jožetova žena, je to reč najbolje znala ceniti, kajti vsak teden ji je njen mož Jože prinesel iz okrajne sodnije culico umazanega perila, polnega uši, katerega je morala ona med tednom osnažiti in ga Jurju v ponedeljek zopet poslati. Tudi to nesramnost je Jurij vganjal, da je Jožetovi hiši tudi še svoje ušivo perilo naklanjal, poleg tega je pa že računal, kako mu bo vrat zavlil.

Ko mu je namreč deželna sodnija šest mesecev odločila v preišljevanje sedme božje zapo-

vedi, izročil je vse svoje dolžnike advokatu in med njimi tudi Jožeta, ki ga je tri leta redil. Mislil ga je pognati na kant, pa se je opekel. Jože je tudi tožil, kakor hitro je dobil vednost, da ga Jurjev doktor goni; tožil je Jurja za odškodnino hrane in stanovanja. Pravda se je dolgo vlekla, toda kakor sta se zavila, je Jurij zgubil. Konečno je moral vendar-le za vsako leto 100 goldinarjev plačati, kar sta na dolgu poravnala.

To je pa Jurja tako vjezilo, da je sklenil zopet lastno domačijo kupiti si in to po svoji navadi, kakor je on najraje grunte kupaval. Na nekem posestvu je imel menda tisoč goldinarjev posojenega in za te je začel sedaj posestnika goniti. Kje bo ubog kmet tisoč goldinarjev kar čez noč iz rokava stresel? To je Jurij tudi vedel, za to ga je pa tako dolgo privijal, da je prišel kmetov grunt na boben, kmet z družino pa kamor bi bil hotel. Ker ni bilo kaj prida ljudi na dražbo, je Jurij bolj znane denarne može, ki so bile prav take pijavke, kakor je bil on sam, podkupil, da niso dražili in grunt je pri tretji javni dražbi ostal Jurju za slepo ceno.

Gospodar, vročokrven mož, je videl da je tu sleparija. Posestvo, ktero je cenil na kakih 4 do 5 tisoč vrednosti, prišlo je lakomnemu Jurju v pest menda za tisoč goldinarjev, kterega je imel na njem intabuleranega. Zato mu je kri vskipela

in se je Jurju zagrozil, da ne bo imel sreče na njegovem posestvu.

Jurij se mu je namuzal, kakor je on ob takih prilikah znal, z dlanijo se je po ustih obrišal in rekel: „'a'or je božja volja!“

„Tako toraj, ciganska duša, zakriči prognani gospodar, „svojo oderuško lakomnost se drzneš tudi še v božjo voljo vpletati! Naj bo pa še to božja volja!“ Pri teh besedah zavihti nesrečni prognanec rovnico, ki jo je imel v rokah. Rovnica je kar završčela po zraku, s tako silo priletela je Jurju na glavo, ki se je takoj zvrnil. Le nekoliko potrepetal je in po njem je bilo. Umrl je brez duhovne tolažbe. On, ki je toliko družin izpod rojstne strehe pregnal, moral je nmreti, kakor pogine krvoločna zver, če jo človek zaleze. Poginil je, kakor gad s strto glavo in niti enega nisem slišal, da bi bil pomilovaje rekel: „Škoda zanj, dober človek je bil!“ Pač pa je vsakdo rekel: „Bog ga je kaznoval!“

Konec.

KAZALO.

I. Predpustne brezbožnosti.

	Stran
1. Umetnikom se zmêde	3
2. Iz plesišča v jamo	10
3. Nož na plesu	11
4. Ne šali se smrtjo	13

II. Četrta božja zapoved.

5. Spoštuj (vbogaj) očeta in mater	14
6. Materni opomin	16
7. Spoštuj svojo mater	19
8. Stari oče, sin in vnuk	20
9. Kdor svojega očeta ali svojo mater preklinja, naj umrje	22
10. Ne zaničuj svojih starišev	26
11. Moja je osveta	28
12. Očetova kletev	33

III. O umoru.

13. Zamenjêna skledica	52
14. Kazen in pokora	54
15. Kakor življenje, taka smrt	59
16. Tudi podoba — toda kâka	60
17. Nekaj za klafače	61

IV. Moje in tvoje.

	Stran
18. Krivično blago nima teka	63
19. Smrt zajčjih tatov	64
20. Ne steguj rok po božjem	66
21. Kaznovan cerkven tat	68
22. Oderuhov konec	69

Pri
Jan. Giontini-ju
v
LJUBLJANI

se dobiva:

Car in tesar. Zgodovinska povest	20 kr.
Čas je zlato. Podučna povest za mladost. Spisal F. Hofmann V Ljubljani 1884	36 kr.
Lično vezana	50 kr.
Cerkvica na skali. Pravljica	12 kr.
Cesar Maks in Mehika. V Ljubljani 1868 Spisal J. Aléšovec	20 kr.
Darinka, mala Črnogorka. Povest.	24 kr.
Baron Ravbar	24 kr.
Dve čudapolni pravljici. Drugi predelani in popravljeni natis. 1881. I. Peter Krunov; II. Okamnjenci na Blanskem gradu; v slikanej, lepej vezbi	16 kr.
Erazem Predjamski. Povest iz petnajstega stoletja. S podobo. Četrty natis.	16 kr.
Genovefa, sveta grofinja.	16 kr.
Hitri računar z ozirom na sedanji denar po avstrijski veljavi in na novo mero in vago. 8. popolnoma predelani in popravljeni natis. 1885. V polusnji	40 kr.
Jama nad Dobrušo. Pravljica.	20 kr.
Jaromil. Pravljica.	16 kr.
Ključec lažnjivi.	20 kr.

Kuharica slovenska ali navod, okusno kuhati navadna in imenitna jedila. Narekovala M. Bleiweis. V Ljubljani 1878. Veljajo lično vezane	1 gl. 90 kr.
Kuharske bukve , nove, ali nauk, najboljša in imenitnejša jedila brez posebnih stroškov pripraviti. Z 200 jedilnimi listki. Tretji natis. V Ljubljani 1877. Vezane	90 kr.
Najdenček , ali pravični se tudi živine usmili. 1881. Drugi predelani in popravljeni natis. V slikani, lepi vezbi	20 kr.
Narodne pripovedke za mladino	24 kr.
Na valovih južnega morja	14 kr.
Nikolaj Zrinjski , hrvatski junak.	20 kr.
Poduk , kako se dela žganje vsake baže, mrzlo in gorko, in brez posebnih naprav. V Ljubljani 1879. Velja	1 gl.
Repoštev , duh v Krkonoških gorah. Tretji predelani in popravljeni natis. 1881. V slikani lepi vezbi	20 kr.
Ribičev sin . Pravljica.	12 kr.
Sanjske bukve (s podobami)	15 kr.
Vošilna knjižica , ali vošilni listi za novo leto, godove in rojstne dneve. Spisal I. Tomšič.	20 kr.
Vrtomirov prstan . Pravljica.	20 kr.
Zbirka ljubimskih in ženitovanjskih pisem	30 kr.